

2. ปัญหาในสก๊อตแลนด์ เมื่ออังกฤษได้ไอร์แลนด์ใน ค.ศ. 1171 และได้เวลส์ใน ค.ศ. 1283 อังกฤษพยายามจะยึดครองสก๊อตแลนด์แต่กลับพ่ายแพ้ที่ แบนนอค เบิร์น (Bannockburn) และสก๊อตแลนด์หันไปพึ่งพาฝรั่งเศสทำให้ทั้งสองประเทศเกิดกระทบกระทั่งกัน

3. แคว้นแฟลนเดอร์ทางภาคเหนือของฝรั่งเศส (เบลเยียมปัจจุบัน) ควรจะเป็นของฝรั่งเศส แต่ประชาชนกลับฝักใฝ่อังกฤษด้วยได้ประโยชน์ทางการค้า⁵⁵ และมักจะแข็งข้อกับฝรั่งเศส ดังนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสจึงเกิดขัดใจกัน

4. การคุกคามที่เอนแคว้นสุดท้ายของอังกฤษที่เหลืออยู่ในฝรั่งเศส

เอ็ดเวิร์ดที่ 3 ดำเนินการเรียกร้องสิทธิในราชบัลลังก์ฝรั่งเศส และประกาศสงครามต่อฟิลิปที่ 6 เมื่อ ค.ศ. 1337 และกลายเป็นสงครามยืดเยื้อต่อมาถึง 100 ปี

แม้ทัพคนสำคัญของอังกฤษคือโอรสในกษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 3 เอง ทรงมีฉายาว่า “เจ้าชายดำ” (The Black Prince) ยกพลขึ้นบกทางภาคเหนือของฝรั่งเศสและรบชนะที่เครซี (Crecy) ใน ค.ศ. 1346 โดยใช้ยุทธวิธีการรบใหม่ยิ่งธนูจากระยะไกลก่อนใช้ทหารราบบุกประชิดอัศวินฝรั่งเศส อังกฤษบุกถึงเมืองคาลส์ (Calais) ทางเหนือของฝรั่งเศสเป็นฐานทัพที่ดี เพราะอยู่ใกล้ประเทศอังกฤษด้วย

พอดีเกิดกาฬโรคร้ายแรงขึ้นในอังกฤษใน ค.ศ. 1348 (The Black Death) การรบกับฝรั่งเศสจึงต้องยุติลงชั่วคราว เมื่อฟื้นตัวใหม่ “เจ้าชายดำ” ก็เตรียมบุกต่อไปยังภาคตะวันตกซึ่งกษัตริย์ฟิลิปที่ 6 สิ้นพระชนม์แล้ว เปลี่ยนเป็นกษัตริย์จอห์นคนดี (John the Good) ใน ค.ศ. 1356 ทำการรบที่ปัวติเยอร์ (Poitiers) จับกษัตริย์จอห์นได้และยังได้ดินแดนในฝรั่งเศสเพิ่มขึ้นอีกมาก ได้มีผู้พยายามล้มล้างอำนาจกษัตริย์ฝรั่งเศส ตั้งตนเป็นใหญ่จนเกิดการจลาจลขึ้นทั่วไป ในที่สุดเจ้าชายชาร์ลแห่งฝรั่งเศสจึงยอมเซ็นสัญญาที่เบรติญี (Bretigny) ค.ศ. 1360 อังกฤษยอมปล่อยกษัตริย์จอห์นคนดี ฝรั่งเศสยอมเสียค่าปรับ 300 ล้านฟรังก์ และต้องยกอาควิตาเนียกับคาลส์ให้อังกฤษ

เมื่อกษัตริย์จอห์นคนดีสิ้นพระชนม์ พระโอรสชาร์ลได้ขึ้นครองราชย์ใน ค.ศ. 1364 ทรงเตรียมการต่อสู้กับอังกฤษเพื่อขับไล่ออกไปจากดินแดนฝรั่งเศสให้ได้ โดยเฉพาะดินแดนทางภาคตะวันตกที่ฝรั่งเศสสามารถตีกลับคืนมาได้เนื่องจากเจ้าชายดำทรงประชวรหนักและพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 ก็ทรงพระชราเกินกว่าจะนำทัพได้และสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1377 อังกฤษเหลือดินแดนในฝรั่งเศสเพียงคาลส์ บอร์โดซ์ และบารอนเท่านั้น พอดีกษัตริย์ชาร์ลของฝรั่งเศสก็สิ้นพระชนม์ด้วย สงครามจึงยุติลงโดยไม่ต้องหย่าทัพ

⁵⁵ สินค้าที่ฟลานเดอร์ค้าขายกับอังกฤษคือ ขนสัตว์กับเหล้าองุ่น.

ในอังกฤษนั้น โอรสของ “เจ้าชายดำ” ได้เสด็จขึ้นครองราชย์แทนพระอัยกา ทรงพระนามว่าริชาร์ดที่ 2 แต่ถูกเฮนรีแห่งแลงคาสเตอร์ (Henry of Lancaster) ก่อการกบฏแย่งชิงราชสมบัติขึ้นครองราชย์ภายใต้พระนามว่าเฮนรีที่ 4 (ค.ศ.1399-1412) และต่อมาถึงสมัยพระโอรสคือเฮนรีที่ 5 ทรงเตรียมการเปิดการรบกับฝรั่งเศสอีกเพื่อให้ประชาชนลิ้มความวุ่นวายภายในประเทศ

สงครามเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1415 เมื่ออังกฤษขึ้นบุกใกล้ปากแม่น้ำเซน โจมตีเมืองท่าฮาร์เฟลโล (Harfleur) และรุกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือปะทะกับกองทัพฝรั่งเศสที่อาแวงกูร์ (Angincourt) ยึดได้นอร์ม็องดี และเตรียมบุกกรุงปารีส ชาร์ลที่ 6 ยอมเซ็นสัญญาสันติภาพโทรเยต์ (Troyes) ค.ศ. 1420 กับอังกฤษ มีสาระสำคัญคือ

1. ชาร์ลที่ 6 ทรงยอมยกพระธิดาแคเทอรินถวายเฮนรีที่ 5
2. เฮนรีที่ 5 ทรงมีฐานะเป็นรัชทายาทของกษัตริย์ชาร์ล
3. หากกษัตริย์ชาร์ลสิ้นพระชนม์ เฮนรีที่ 5 ก็จะได้เป็นกษัตริย์ของฝรั่งเศส

แต่ก่อนที่กษัตริย์เฮนรีที่ 5 แห่งอังกฤษจะทรงมีโอกาสได้ปกครองประเทศฝรั่งเศสก็สิ้นพระชนม์เสียก่อนใน ค.ศ. 1422 และชาร์ลที่ 6 ก็สิ้นพระชนม์ต่อมาในเวลาไม่กี่ปี กษัตริย์เฮนรีที่ 6 ทรงครองราชย์ต่อมาโดยมีฐานะเป็นกษัตริย์ฝรั่งเศสเฉพาะดินแดนที่อังกฤษยึดครองไว้ได้ ส่วนดินแดนนอกจากนั้นของฝรั่งเศส ประชาชนยังคงจงรักภักดีต่อรัชทายาทของพระเจ้าชาร์ลที่ 6 อยู่ คือเจ้าชายชาร์ลซึ่งเสด็จไปประทับที่เมืองบูร์จ (Bourges) ประกาศพระองค์เป็นพระเจ้าชาร์ลที่ 7 ฝ่ายอังกฤษรุกเรื่อยไปถึงแคว้นออลองส์ (Orleans) ทำให้ฝรั่งเศสภาคกลางอยู่ในสภาวะล่อแหลมมาก

โจน ออฟ อาร์ค (Joan of Arc) หรือ ซอง ดาร์ก (Jean d'Arc)

เป็นสตรีลูกชาวนาแห่งตำบลดองเรมีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของฝรั่งเศส (ปลายแดนแคว้นของปาญและลอร์เรน) เชื่อว่าได้รับเสียงกระซิบจากเทวดาให้ไปทำการกู้ชาติ จะสามารถยึดออลองส์คืน และสามารถพาทัพไปทำพิธีบรมราชาภิเษกที่เมืองแร็งส์ (Reims) ได้ ขณะที่มียายุเพียง 16 ปี ได้อาสาทหาริชาร์ลนำกองทัพขับไล่อังกฤษออกไปจนกษัตริย์ชาร์ลที่ 7 ได้ทรงทำพิธีบรมราชาภิเษกได้ตามสัญญา โจนได้ขอลากลับบ้าน เพราะเห็นว่าสิ้นสุดภารกิจของเธอแล้ว แต่กษัตริย์ชาร์ลที่ 7 ได้ขอให้เธอยังคงอยู่ในกองทัพต่อไป จนถูกแม่ทัพนายกองไม่พอใจจับเธอไปขายให้อังกฤษ ถูกนำขึ้นศาลที่เมืองรูอ็อง โดยข้อหาว่าเป็นแม่มด ศาลพิพากษาว่าโจนออฟอาร์คมีความผิดจริงถูกจับเผาทั้งเป็นที่เมืองรูอ็อง ใน ค.ศ. 1431 ขณะมียายุเพียง 19 โจนออฟอาร์คกลายเป็นวีรสตรีของชาติในเวลาต่อมาและปลุกสำนึกให้ชาวฝรั่งเศสรักชาติหันกลับมาปรองดองกัน จนสามารถเอาชนะฝ่ายอังกฤษได้ที่ปารีสใน ค.ศ. 1436 และยึดดินแดนคืนได้ตามลำดับคือ รูอ็อง นอร์ม็องดี และกีเยน ทั้งสองฝ่ายรบกันครั้งสุดท้าย

ที่คาสติยอง (Castillon) กองทหารธนูของอังกฤษกลับล่าสมัย และพ่ายแพ้กองทหารปืนใหญ่ของฝรั่งเศส อังกฤษจึงสูญเสียดินแดนของตนในฝรั่งเศสไปหมดคงเหลือแต่เมืองคาเลส์เท่านั้น

3.2 สงครามกลางเมืองในอังกฤษ (ค.ศ. 1445) : สงครามดอกกุหลาบ

สงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสเป็นเวลากว่า 100 ปี สิ้นสุดลงโดยไม่ปรากฏผลดีนัก เพราะแม้อังกฤษจะมีได้เป็นสนามรบ แต่อังกฤษก็ได้รับความกระทบกระเทือนจากผลของการรบอยู่มาก ต่อมาพระเจ้าเฮนรีที่ 6 ยังทรงเสียพระสติ และได้อภิเษกกับพระนางมาการิตแห่งอังจู มีพระโอรสที่ทรงหวังให้ครองบัลลังก์ต่อมา แต่ประชาชนกลับสนับสนุนดุกแห่งยอร์ก พระนางมาการิตไม่ทรงยอมทำให้เกิดข้อพิพาท ระหว่างพระโอรสของเฮนรีที่ 6 ผู้ทรงสืบเชื้อสายมาจากดุกแห่งแลงคาสเตอร์ (John Duke of Lancaster) ใช้ดอกกุหลาบแดงเป็นเครื่องหมายของราชวงศ์ ส่วนดุกแห่งยอร์ก ทรงสืบเชื้อสายมาจากเอ็ดมันด์ แห่งยอร์ก (Edmund of York) ใช้ดอกกุหลาบขาวเป็นสัญลักษณ์ของพระราชวงศ์ สงครามชิงราชบัลลังก์ครั้งนี้จึงถูกเรียกว่าสงครามดอกกุหลาบ (War of the Roses) รบกันอยู่ถึง 30 ปีเศษ (ค.ศ. 1445-1485) ในที่สุดเฮนรี ทิวดอร์ (Henry Tudor) เอิร์ลแห่งริชมอนด์ (Earl of Richmond) ได้ราชสมบัติ ชุมนางผู้ใหญ่อลดจำนวนลงเพราะเสียชีวิตในสงคราม กษัตริย์จึงทรงมีอำนาจมากขึ้น ราษฎรหันมาจงรักภักดีต่อกษัตริย์ด้วย

สรุปผลของสงครามร้อยปีจึงมีว่าทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างได้รับความเสียหายเพราะการรบและการกบฏภายใน แต่ผลที่ดีก็คือการเกิดลัทธิชาตินิยมขึ้นทั้งในอังกฤษและฝรั่งเศส เช่นการที่อังกฤษได้เลิกใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ เป็นต้น

4. จักรวรรดิโมสเล็มและความเสื่อมของคริสตจักร

4.1 จักรวรรดิโมสเล็ม

อาณาจักรโรมันตะวันออกได้ตกเป็นเป้าของการรุกรานตั้งแต่ ค.ศ. 1204 จากฝ่ายยุโรปตะวันตกสมัยสงครามครูเสดครั้งที่ 4 จนถึง ค.ศ. 1261 จักรพรรดิกรีกจึงสามารถฟื้นฟูอำนาจของตนขึ้นใหม่ แต่ภายในจักรวรรดิเองเกิดเหตุจลาจลหลายครั้ง บรรดานครรัฐในอิตาลีนำโดยเวนิสก็กระทำตนเป็นคู่แข่งทางการค้า จนในที่สุดกลับมีอิทธิพลเหนือจักรวรรดิ ส่วนพวกเติร์กโดยเฉพาะคือสาขาออตโตมันได้เข้ายึดดินแดนของจักรวรรดิทีละน้อย พระจักรพรรดิแห่งอาณาจักรโรมันตะวันออกในคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 จึงร้องขอความช่วยเหลือไปยังชาติตะวันตก แต่ความไม่สงบในฝ่ายตะวันตกเองก็ทำให้ไม่อาจช่วยเหลือจักรวรรดิตะวันออกได้มากนัก ดังนั้นใน ค.ศ. 1453 กรุงคอนสแตนติโนเปิล เมืองหลวงของอาณาจักรจึงถูกพวกออตโตมันเติร์กเข้ายึดครองได้ ชาติตะวันตกอื่นๆ จึงไม่มีฉนวนสกัดกั้นการคุกคามทางตะวันออกอีก ทั้งยังเท่ากับเป็นการสิ้นสุดแหล่งใหญ่แห่งรูปแบบของการศึกษาเล่าเรียนศิลปะ

อุตสาหกรรม และการค้าที่ยุโรปตะวันตกได้รับการถ่ายทอดสืบมาโดยตลอดด้วย

อิทธิพลของมอสเล็มมีผลคุกคามยุโรปตะวันตกมากขึ้นภายหลัง ค.ศ. 1453 เพราะจักรวรรดิมุสลิมเองก็ถูกคุกคามมาก่อนหน้านี้โดยพวกเอเชียติค หรือพวกมองโกลซึ่งมีผู้นำสำคัญในคริสต์ศตวรรษที่ 13 คือ เจงกิสข่าน ขยายอำนาจจนถึงภาคตะวันตกของรัสเซีย เอเชียย่อย และซีเรีย ส่วนในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ก็คือการคุกคามของจักรพรรดิทาเมอร์เลน (Tamerlane) ของมองโกล ทาเมอร์เลนเสียชีวิตใน ค.ศ. 1405 อาณาจักรมองโกลก็แตกสลาย เป็นโอกาสให้ออตโตมันกลับฟื้นตัวขึ้นมาใหม่และเข้าโจมตีกรุงคอนสแตนติโนเปิล ใน ค.ศ. 1453 เข้ายึดซีเรีย ปาเลสไตน์ และอียิปต์ สร้างอาณาจักรอิสลามอันยิ่งใหญ่มีอาณาเขตตั้งแต่แม่น้ำดานูบถึงแม่น้ำไนล์ เป็นจักรวรรดิขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลมากต่อการคุกคามยุโรปตอนปลายยุคกลางโดยไม่มีอาณาจักรโรมันตะวันออกเป็นดินแดนกันชนอีกต่อไป

ความเสื่อมของคริสตจักร

ความเสื่อมของคริสตจักรระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14-15 นั้น หมายถึงการเสื่อมอำนาจของสันตปาปา เพราะความรุ่งเรืองของคริสตจักรในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ก็คือ สมัยการเรืองอำนาจของสันตปาปาซึ่งสามารถรวมอำนาจสูงสุดไว้เพียงผู้เดียว แต่ภายหลัง ค.ศ. 1300 แล้ว อำนาจนี้ได้ถูกท้าทายเนื่องจาก

การเผชิญหน้าระหว่างสันตปาปากับกษัตริย์

เป็นการเผชิญหน้าระหว่างกษัตริย์และสันตปาปาภายหลังสงครามร้อยปีซึ่งลัทธิชาตินิยมได้แพร่หลายมากขึ้น⁵⁶ การอ้างอำนาจของสันตปาปาในกิจกรรมภายในชาติอื่นจึงมักจะถูก

⁵⁶ การแข่งขันอำนาจระหว่างสันตปาปาและกษัตริย์ปรากฏชัดในสมัยออตโตมหาราชแห่งราชอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ระหว่าง ค.ศ. 962 ถึง 1049 ซึ่งฝ่ายอาณาจักรควบคุมอำนาจเด็ดขาด จนถึงสมัยสันตปาปาเลโอที่ 9 (ค.ศ. 1049-54) มีการปฏิรูปคลูนีแอก (Cluniac Reforms) แยกศาสนจักรออกจากอาณาจักรและเกิดการแบ่งแยกเป็นนิกายโรมัน (Roman Church) กับนิกายตะวันออก (Eastern Orthodox) ใน ค.ศ. 1054

ความขัดแย้งระหว่างสันตปาปาเริ่มตั้งแต่สมัยสร้างชาติฝรั่งเศส อังกฤษ และจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์คือสมัยสันตปาปาเกรกอรีที่ 7 (ค.ศ. 1073-85) ไม่สามารถบังคับให้กษัตริย์วิลเลียมผู้พิชิตเสียภาษีให้ศาสนจักรได้ และเริ่มขัดแย้งกับพระจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์คือจักรพรรดิเฮนรีที่ 4 เรื่องอำนาจการแต่งตั้งพระราชาคณะ จนพระจักรพรรดิต้องยอมเสด็จไปเฝ้าสันตปาปาด้วยพระบาทเปล่าท่ามกลางหิมะที่คอนสตา ทำให้พระจักรพรรดิสิ้นอำนาจปกครองเหนืออิตาลีด้วย

สมัยสันตปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (ค.ศ. 1198-1216) เป็นสมัยที่คริสตจักรมีอำนาจสูงสุดเหนือฝ่ายอาณาจักรโดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของกษัตริย์ฟิลิปออสต์แห่งฝรั่งเศส (ค.ศ. 1198) และกดดันให้กษัตริย์จอห์นแห่งอังกฤษยอมเป็นนัสนิกของสันตปาปาและต้องจ่ายบรรณาการให้สันตปาปาด้วย

สมัยสันตปาปาเกรกอรีที่ 9 (ค.ศ. 1227-41) ไม่สามารถเอาชนะจักรพรรดิเฟรเดอริกที่ 2 แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ได้ แต่สามารถทำลายราชวงศ์ไฮเซนสตาเฟนลงได้.

ต่อต้าน เช่น เรื่องการอ้างสิทธิแต่งตั้งพระในทุประเทศ การเก็บภาษี การให้พระอยู่เหนือกฎหมายแห่งชาติ และการที่วัดไม่ต้องเสียภาษีเป็นต้น

ในรัชสมัยกษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 1 แห่งอังกฤษ และฟิลิปที่ 4 แห่งฝรั่งเศส ทั้งสองต้องการเก็บภาษีจากวัดเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในระหว่างภาวะสงคราม แต่สันตปาปาโบนิฟาซที่ 8 (Boniface VIII : ค.ศ. 1294 - 1303) ปฏิเสธด้วยการออกประกาศ “Unam Sanctum” มีสาระสำคัญว่า กษัตริย์ทุกองค์จะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของสันตปาปาและสันตปาปาจะขึ้นตรงต่อพระเจ้าเท่านั้น และยังออกกฎหมาย “Clericis Laicos” กำหนดว่ากษัตริย์ไม่มีสิทธิเก็บภาษีจากพระหรือจากวัดโดยสันตปาปาไม่อนุญาต กษัตริย์เอ็ดเวิร์ดทรงตอบโต้ด้วยการออกประกาศว่าพระรูปใดไม่เสียภาษีจะถูกถือว่าเป็นพวกนอกกฎหมาย ส่วนฟิลิปที่ 4 ทรงตอบโต้สันตปาปาด้วยการห้ามส่งเสริมเงินภาษีออกนอกประเทศฝรั่งเศส ทำให้สันตปาปาต้องขาดรายได้จากวัดฝรั่งเศสและครั้งนั้นประชาชนและพระในสองประเทศมีที่ที่สนับสนุนกษัตริย์ของตน สันตปาปาจึงยอมแพ้และยอมถอนประกาศของตน

จนถึงวาระการฉลองใน ค.ศ. 1300 มีผู้คนเดินทางไปร่วมพิธีไม่น้อยกว่า 2 ล้านคน ทำให้สันตปาปาเกิดความหวังใหม่ที่จะสร้างพลังต่อต้านกษัตริย์ พอดีเกิดเหตุการณ์ที่พระต้องคดีร้ายแรงจะถูกลงโทษ สันตปาปาจึงเรียกคดีมาพิจารณาเองในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1301 ยืนยันตามคำประกาศ “Unam Sanctum” ว่าสันตปาปาเท่านั้นที่มีสิทธิในการตัดสินคดี กษัตริย์ฟิลิปจึงขอการสนับสนุนจากสภา⁵⁷ ทั้งสามรวมทั้งพระด้วยทำการประท้วงสันตปาปาที่โรม สันตปาปาก็ตอบโต้อย่างรุนแรง และประกาศขับฟิลิปออกจากศาสนา (excommunication) ฟิลิปจึงทรงเปิดประชุมสภาบารอนและพระ กล่าวหาสันตปาปาประพฤตินอกกรีต ให้จับตัวมาตัดสินโทษ สันตปาปาหนีไปเมืองอื่น แต่ทหารก็จับตัวได้แล้วกลับมีประชาชนมาแอบปล่อยพระองค์ไปอีก เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้สันตปาปาสะเทือนใจมาก และสิ้นพระชนม์หลังจากนั้นไม่ถึงหนึ่งเดือน และสิ่งที่พลอยตายไปพร้อมกับสันตปาปาด้วยคืออำนาจของสันตปาปาในยุคกลาง

สันตปาปาองค์ต่อมาคือคลีเมนต์ที่ 5 (ค.ศ. 1305-14) ชาวฝรั่งเศส ได้ประทับอยู่ในฝรั่งเศสตามพระประสงค์ของเฮนรีที่ 4 เพราะพอดีในอิตาลีได้เกิดการพิพาทระหว่างตระกูล “Guelf” และ “Ghibelline” จึงเป็นข้ออ้างอย่างดีของสันตปาปาที่จะยังไม่ไปประทับที่โรม และ

⁵⁷ ครองราชย์เมื่อปี ค.ศ. 1285 นับเป็นเวลา 15 ปี ที่เซนต์หลุยส์สิ้นพระชนม์ ทรงพยายามทำสงครามแย่งดินแดนในฝรั่งเศสที่อังกฤษยึดครองอยู่แต่ไร้ผล จนถึงสมัยของโอรสได้อภิเษกกับธิดาแห่งเบอร์กันดีทำให้เบอร์กันดีเข้ามาอยู่ในอาณาจักร พระเจ้าฟิลิปได้จัดตั้งสภา Estates-General เพื่อช่วยในการปกครองเป็นสภาที่ประกอบด้วยผู้แทนจากขุนนาง พวกพระและสามัญชน เป็นหน้าที่ของสภาที่จะกลงรับรองการกระทำของกษัตริย์และเสนาบดี ถ้าสภาไม่เห็นชอบด้วยก็สามารถค้านได้ นับว่าเป็นก้าวแรกที่นำไปสู่รัฐบาลที่มีผู้แทนของฝรั่งเศส.

ไปตั้งรัฐสันตปาปาที่อาวิญอง (Avignon) ประทับอยู่ที่นั่นถึง 70 ปี มีสันตปาปาชาวฝรั่งเศส สืบต่อกันมาจนถูกเรียกสมัยนี้ว่า “สมัยการคุมขังแห่งบาบิโลเนีย”⁵⁸ เป็นสมัยที่สันตปาปาดก อยู่ในอำนาจกษัตริย์ฝรั่งเศสมิได้มีฐานะเป็นประมุขสากลอีกต่อไป เพราะอำนาจสันตปาปาแต่ เดิมที่มั่นคงอยู่ได้ก็เพราะการเป็นทายาทของเซนต์ปีเตอร์ที่โรมเท่านั้น



ภาพโป๊ปโบนิฟาซที่ 8 และคาร์ดินัลสององค์

ฝ่ายสันตปาปาที่อาวิญองก็ตระหนักดีถึงการท้าทายอำนาจที่เกิดขึ้น จึงแก้ไขด้วยการขยายหน่วยงานของสงฆ์ เพิ่มการเก็บภาษีเพื่อเพิ่มรายได้ และปรับปรุงการบริหารกับการเงินที่ทำให้สถาบันศาสนามีความมั่นคงขึ้น แต่ในความพยายามเหล่านี้เองที่กลับเกิด ปัญหาขึ้นคือการคอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่ง มีตำแหน่งสำคัญมากขึ้นที่ทำให้เกิดการทุ่ม เงินซื้อมาเป็นของตนโดยไม่เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ บรรดาเจ้าอาวาสและพระตามท้องถิ่นต่างๆ จึงพากันเรียกร้องอิสรภาพในการบริหารงานเพราะไม่ต้องการขึ้นตรงต่อสันตปาปาอีก คน เหล่านี้เริ่มมีความรู้สึกว่าการกษัตริย์เป็นที่พึ่งของตนได้ดีกว่าวัด ยิ่งฝ่ายสันตปาปาเร่งขึ้นภาษีให้สูง ขึ้นเท่าใด การต่อต้านก็เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น กษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 3 แห่งอังกฤษ จึง ทรงประทานคำรับสั่งว่า “หน้าที่ของพระสาวกของพระเยซูนั้น คือการพาแกะไปยังทุ่งหญ้าไม่ใช่ เป็นคนตัดขนแกะ”

“การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย” สิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1377 เมื่อพระคาร์ดินัลได้ทำการเลือก ตั้งสันตปาปาที่โรมเป็นสันตปาปาองค์ที่สอง แต่สันตปาปายังคงเดินทางไปประทับที่อาวิญอง เนื่องจากสภาพความเสื่อมโทรมในโรม พวกขุนนางทะเลาะวิวาทแย่งชิงที่ดินจนศาสนจักร

⁵⁸ ผู้ที่ให้ชื่อนี้คือนักเขียนมนุษยนิยมของอิตาลี ชื่อเพทราก (Petrarch)

ควบคุมไม่ได้ สันตปาปาเกรกอรีที่ 11 ได้พยายามฟื้นฟูโรมอย่างเต็มที่แต่ปรากฏว่าสันตปาปาสิ้นพระชนม์อย่างกะทันหันใน ค.ศ. 1378 ถึงตอนนี้เองที่เกิดความแตกแยกรุนแรงขึ้น (The Great Schism) จากการที่ชาวฝรั่งเศสต้องการได้สันตปาปาเป็นชาวฝรั่งเศส ฝ่ายชาวโรมันก็ต้องการสันตปาปาชาวโรมันหรืออิตาลี การเลือกตั้งสันตปาปาจึงดำเนินไปท่ามกลางการขู่ขู่ขู่ขู่ของชาวเมือง ในที่สุดพระชาวอิตาลีคือเออร์บันที่ 6 (ค.ศ. 1378-1389) ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้เคยได้รับการสนับสนุนจากพระคาร์ดินัลแห่งอาวิญอง แต่เมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้วก็ทำท่าแปรพักตร์ พวกคาร์ดินัลที่อาวิญองจึงประกาศว่าการเลือกตั้งที่โรมเป็นโมฆะ และเลือกพระสังฆราชขึ้นใหม่เป็นชาวฝรั่งเศสคือคลีเมนต์ที่ 7 (ค.ศ. 1378-1394)

พระสังฆราชและพระคาร์ดินัลเดินทางกลับอาวิญอง ฝ่ายสันตปาปาเออร์บันที่โรมประกาศขับคลีเมนต์และคณะคาร์ดินัลออกจากศาสนา ทำให้เกิดมีสันตปาปาสององค์และพระคาร์ดินัลสองคณะ ชาวคริสต์ก็แบ่งการสนับสนุนเป็นสองฝ่าย การแตกแยกทางศาสนาดำเนินมาถึง 40 ปี

ความพยายามแก้ปัญหาศาสนา : ความเสื่อมของสถาบันศาสนา

การเคลื่อนไหวหลังการแตกแยกคือการเสนอข้อคิดเรื่องการประชุมสงฆ์ทั้งยุโรปเพื่อหาข้อยุติความขัดแย้งและปฏิรูปศาสนาบางส่วน แนวคิดนี้ทำให้ทางฝ่ายศาสนาทกใจมาก เพราะยังคงมีความเชื่อว่าการปฏิรูปศาสนาควรเริ่มจากเบื้องบนไม่ใช่จากเบื้องล่าง ซึ่งอาจจะก่อปัญหามากขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการถึง 4 ชุดระหว่าง ค.ศ. 1409-1449 ชุดแรกประสบความล้มเหลวจากการที่จะกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับการปกครองวัด การประชุมครั้งที่สองคือการประชุมที่คอนสตันซ์ (Constance : 1414-18) ได้ข้อยุติว่าควรจะมีสันตปาปาเพียงองค์เดียว แต่ความวุ่นวายที่ไม่อาจยุติได้คือพระที่มาจากชาติต่าง ๆ มักจะมีความคิดที่ไม่ปรองดองกันนัก ในการประชุมครั้งที่สามและครั้งสุดท้ายคือใน ค.ศ. 1449 การประชุมยังมีลักษณะเบนห่างจากเรื่องการบริหารวัดไปสู่การเคลื่อนไหวของสันตปาปาที่จะคงอำนาจในรัฐสันตปาปาเท่าเทียมกับเจ้าผู้ครองนครอื่น ๆ ในอิตาลีมากกว่า เพราะสันตปาปาจะมีพฤติกรรมคล้ายเจ้าผู้ครองนครในแง่ของการเป็นองค์อุปถัมภ์งานศิลปะแบบเรอแนซซงของส์ หรือแม้แต่นักเขียนที่บางคนไม่ใช่คริสเตียนแต่จัดว่าเป็นพวกนอกศาสนา วัดของสันตปาปามีสภาพเหมือนราชสำนักกษัตริย์ทำให้ต้องหาหนทางเพิ่มรายได้มากขึ้นแนวคิดในเวลาต่อมาเรื่องการปรับปรุงกฎเกณฑ์ของศาสนาจึงเบนไปที่การปรับปรุงโครงสร้างทั้งหมดของวัดด้วย

ปฏิกริยานอกรีต

1. **จอห์น ฮุส (John Huss : ค.ศ. 1347 - 1415)** เป็นนักปฏิรูปศาสนา ชาวโบฮีเมีย เป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยกรุงปราก (Praque) นับเป็นผู้นำการปฏิรูปศาสนาโปรเตสแตนต์ที่กลายเป็นวีรบุรุษของชาวโบฮีเมีย เพราะนอกจากการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปศาสนาแล้วยังมีผลไปถึงการมุ่งการก่อกำเนิดของชาวโบฮีเมียด้วย ฝ่ายสันตปาปาได้ประกาศขับฮุสออกจากศาสนาและฮุสยังถูกจับไปขังที่กองสตังส์ใน ค.ศ. 1415 ขณะที่การจลาจลเกิดขึ้นทั่วไปในโบฮีเมีย ฝ่ายพระเจ้าจักรพรรดิเยอรมันก็ทรงร่วมการปราบปรามอย่างเด็ดขาด เนื่องจากต้องการรวมแคว้นโบฮีเมียเข้ากับเยอรมันอยู่แล้ว⁵⁹ ส่วนฮุสถูกจับได้และถูกเผาทั้งเป็น

2. **จอห์น วิคลิฟ (John Wycliff : ค.ศ. 1320 - 1384)**

เป็นศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ผู้สนใจคำสอนทางศาสนามาแต่ต้น เสนอความคิดว่าพระเจ้าไม่ควรเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งความคิดนี้ทำให้ความพอใจแก่ผู้ที่ต้องการได้ทรัพย์สินของวัด และไม่พอใจอยู่แล้วที่ชาวอังกฤษต้องถูกพระเจ้าชักชวนไปสนับสนุนพระเจ้าอาวิญญอง วิคลิฟเสนอว่า การทำบุญนั้นไม่ใช่กระทำต่อพระเจ้าแต่ต้องปฏิบัติต่อพระเจ้า ความคิดนี้เป็นการโจมตีแนวคิดพื้นฐานของคริสต์ศาสนาแห่งยุคกลางอย่างแรง

วิคลิฟถือว่าพระคัมภีร์เท่านั้นที่ศาสนิกชนควรยึดถือ เขาจึงแปลพระคัมภีร์เป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ทุกคนได้อ่าน และข้อถกเถียงประการหนึ่งในข้อเขียนของวิคลิฟก็คือการที่กษัตริย์ควรมีบทบาทมากขึ้นเพียงใดในการปฏิรูปศาสนา

วิคลิฟได้ถูกโจมตีว่าเป็นพวกนอกศาสนาและถูกขับออกจากออกซฟอร์ด แต่ข้อเขียนของเขาได้รับการยอมรับต่ออย่างมากโดยเฉพาะคืออิทธิพลต่อจอห์น ฮุส

สรุปพัฒนาการของอารยธรรมยุคกลาง

1. สังคม

1.1 **การแบ่งชนชั้น** มีการแบ่งชนชั้นที่มีความแตกต่างกันมาก ระหว่างอภิสิทธิ์ชนสองพวกกับพวกไร้อภิสิทธิ์เป็นชนชั้นที่ 3 ได้แก่

⁵⁹ การจลาจลในแคว้นโบฮีเมียเกิดขึ้นจากกลุ่มต่อต้านศาสนาที่ได้ชื่อตามชื่อของจอห์น ฮุส ว่าพวกฮุสไซต์ (Hussites).

พระ (Clergy) มีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแก่ประชาชน ต่อมากลายเป็นอภิสิทธิ์ชนที่ประชาชนจะต้องเสียภาษีและต้องปฏิบัติตามคำสั่ง

ขุนนาง (Nobility) มีหน้าที่ร่างกฎหมายและระเบียบคุ้มครองผู้ที่ย่อยกว่า แต่มักจะใช้อำนาจแสวงหาอภิสิทธิ์เพื่อตนเองเหนือชาวบ้านทั่วไปด้วย

สามัญชน (Commoners) มีหน้าที่ใช้แรงงานทั่วไป แบ่งออกเป็น

1. **ชาวบ้านทั่วไป (Peasants)** เป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ส่วนมากทำงานเป็นทาสติดที่ดิน (serfs) ในแมนเนอร์

2. **ช่างฝีมือ (Artisans)** ทำงานด้านศิลปหัตถกรรมทั่วไป

1.2 **อัศวินและนักรบ (Chivalry and knighthood)** สิทธิพิเศษของพวกขุนนาง

1.2.1 **วีรคติ** เป็นอุดมการณ์สูงสุดเพื่อเกียรติยศ ความสามารถ ความจงรักภักดี และแสดงคุณค่าของนักรบ ประกอบด้วย

1) การเป็นอัศวินขี่ม้า (Chivalry)

2) การฝึกฝนตั้งแต่เด็กจนก้าวขึ้นตามลำดับจากคนเลี้ยงม้าหรือเด็กฝึกงานธรรมดาจนเป็นอัศวินในที่สุด

3) จุดประสงค์คือการเป็นอัศวิน “ผู้เพียบพร้อม” โดยเฉพาะคือ การแสดงบุคลิกที่เหนือกว่าคนอื่นชั้นต่ำกว่าตน

1.2.2 **การแข่งขัน (Joust)** ระหว่างอัศวินสวมเกราะสองคน และการประลอง (tournament) คือการที่หมู่อัศวินต่างหมู่มาสู้กันเพื่อความบันเทิง

1.2.3 **การปฏิบัติตามกฎของอัศวิน** เพื่อให้ได้รับการแต่งตั้งและการยอมรับ มีการทำสัญลักษณ์ประจำตระกูลเช่น การมีตราประจำโล่ หรืออาวุธเพื่อแสดงตำแหน่งของตน

ความเสื่อมของระบอบฟิวดัลและแมนเนอร์

1. ระบบเซิร์ฟเริ่มเสื่อมลงในดินแดนยุโรปตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 12 และหมดไปจากประเทศอังกฤษอย่างสิ้นเชิงใน ค.ศ. 1500 เนื่องจากชาวบ้านทั่วไปเหล่านี้จะก่อการกบฏอยู่เนืองๆ บางพวกก็สามารถหนีไปใช้ชีวิตอิสระอยู่ที่ห่างไกลโดยได้รับความช่วยเหลือด้วยความเห็นอกเห็นใจจากชาวเมืองช่วยช้อนตัวเซิร์ฟให้พ้นการถูกจับกุมตัวโดยเจ้าของที่ดิน ประกอบกับภายหลังสงครามครูเสดนั้นขุนนางบางส่วนได้เสียชีวิตลง บางส่วนก็ประสบภาวะล้มละลายจากการที่ต้องสูญเสียเงินจำนวนมากเพื่อสนับสนุนสงคราม

2. ระบบฟิวต์ลเชื่อมลงโดยสิ้นเชิงในยุโรปตะวันตก แต่อิทธิทธิแบบฟิวต์ลยังคงมีต่อไปในประเทศฝรั่งเศส

3. ระบบฟิวต์ลและระบบเชิร์ฟยังคงดำเนินต่อไปในยุโรปตะวันออกจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงสิ้นสุดลง

2. การฟื้นฟูการค้า

2.1) กำเนิดเมือง

ก) การตั้งสถานีการค้า

แม่น้ำสำคัญ มีพ่อค้าไปค้าขายทั่วยุโรปตั้งแต่ ค.ศ. 1250 เริ่มมีการปกครองตนเองและมีกฎหมายประจำเมืองของตนด้วย

ข) พวกเชิร์ฟเริ่มเปลี่ยนสภาพเป็นเสรีชน ทั้งโดยที่ขุนนางปลดปล่อยเอง ขุนนางไปตายในสงคราม และบางกลุ่มก็เป็นพวกหนีจากเจ้าของเดิม พวกที่มีสติปัญญาดีก็ฝึกงานช่าง เป็นพ่อค้า และทำงานด้านพาณิชย์กรรมอื่นๆ เป็นผลสำเร็จ

ค) โครงสร้างในสังคมเมืองจะประกอบด้วย พ่อค้าชั้นนำ และเจ้าของสถาบันช่างฝีมือ (Guilds) ช่างฝีมือกับเสมียน และกลุ่มที่สามคือผู้ฝึกงานกับช่างไร้ฝีมือ

ง) เมืองถูกสร้างขึ้นเพราะความต้องการความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณปราสาทของลอร์ด จัดเป็นเมือง (“burg”) มีการสร้างกำแพงเมืองป้องกันด้วย มีชาวเมือง (“burgers” ในภาษาเยอรมัน “Burgesses” ในภาษาอังกฤษ และ “Bourgeois” ในภาษาฝรั่งเศส) ในเวลานั้นนิยมใช้คำว่า “Bourgeoisie” หมายถึงชนชั้นสูงของเมือง มีความหมายถึง “ชนชั้นกลาง” (middle class) คือชนชั้นกลางระหว่างขุนนางและสามัญชน

ศูนย์กลางของเมืองคือตลาด มีร้านค้าซึ่งต่อมาเริ่มมีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเล็กเพื่อการผลิตภายในท้องถิ่นด้วย ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13 ปารีสจะมีประชากรมากกว่า 240,000 คน ส่วนฟลอเรนซ์ เวนิสและมิลาน จะมีประชากรแต่ละแห่งมากกว่า 100,000 คน ขณะที่ลอนดอนมีประชากรเพียง 50,000 คน

2.2) สมาคมการค้าแบบกิลด์ เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมือง (Guilds)

ทั้งนี้ “Merchant guilds” จะประกอบด้วย : พ่อค้าผูกขาดการค้าของเมือง กำหนดมาตรฐานคุณภาพสินค้า และตั้งราคาที่ยุติธรรมทั้งสำหรับพ่อค้าและผู้บริโภค

“Craft guilds” ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่แนะนำการผลิตสินค้าและบริการโดยผู้
เชี่ยวชาญ ด้านการทอผ้า การฟอกหนัง และการทอพรอม ฯลฯ

การแบ่งช่างฝีมือนั้นเป็น 3 พวก คือ

1. พวกนายงาน (Master craftsman) ทำหน้าที่จัดร้านค้าและฝึกคนอื่นอีก 2 พวก
2. พวกช่างฝีมือ (Journeyman) เป็นพวกช่างฝีมือที่มีใบรับรองได้รับค่าจ้างตาม
กำหนด ต้องฝึกงานอยู่หลายปี
3. พวกฝึกงาน (Apprentice) เป็นคนหนุ่มฝึกงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างแต่จะกิน
อยู่ฟรีระหว่างการฝึกงานที่บ้านนายงาน

2.3) ศูนย์กลางการค้านานาชาติคือการจัดงานแฟร์ มีผู้ดำเนินการค้า ลอร์ดในเมือง
ต่างๆ คือชองปาญ (Champagne) ลิลล์ (Lille) ไลป์ซิก (Leipzig) เวนิส (Venice) และ เซวิลีย
(Seville) มีลูกค้ามาจากที่ต่างๆ ทั่วยุโรป การมาสังสรรค์ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิด
คิดไปพร้อมกับการค้าที่พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และได้กลายเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน
ทางเศรษฐกิจต่อมาไม่น้อยกว่า 200 ปี

2.4) การค้าในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พ่อค้าสำคัญคือชาวเวนิส และเจนนัว
นำสินค้าจากตะวันออกมายังอิตาลี ทางใต้ของฝรั่งเศส ต่อไปถึงชายฝั่งนครบริเวณฟลานเดอร์
ครั้นแล้วจึงขยายตัวเข้าไปในอังกฤษ และยุโรปภาคเหนือโดยทางเรือ เดินทางต่อไปยังช่องแคบ
ยิบรอลต์ และอ่าวบิสเคย์

ส่วนเส้นทางบกนั้นจะเริ่มมีการเดินทางจากภาคเหนือของอิตาลีไปยังภาคใต้ของ
เยอรมนีโดยผ่านช่องแคบอัลไพน์

2.5) สันติบาลแฮนเซียติก (The Hanseatic League) เป็นสมาพันธ์เมืองเยอรมัน 70
แห่ง มีผู้นำคือ บริเมน (Bremen) แฮมเบิร์ก (Hamburg) และลูเบค (Lubeck) ซึ่งได้สร้าง
ขึ้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 เพื่อทำการค้าในย่านทะเลบอลติกและทะเลเหนือ สินค้าสำคัญ
คือปลาเฮอริง

2.6) การเงินและการธนาคาร มีการใช้ระบบเงินตราใหม่เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนสินค้า การฟื้นฟูการใช้ธนบัตรแลกเปลี่ยน (Bill of Exchange) หรือตราพท์ (written
drafts) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยสงครามครูเสดเพื่อความสะดวกในการพกพาและแลกเปลี่ยน
ส่วนธนาคารนั้นเริ่มในแคว้นลอมบาร์ดีและฟลอเรนซ์ในอิตาลี จนได้พัฒนาไปมากในคริสต์ศตวรรษ

ที่ 15 ธนาคารใหญ่ที่สุดคือธนาคาร Fugger ของชาวออกซเบอร์ก เยอรมนี ซึ่งมีชื่อเสียงมาก ภายหลังจาก ค.ศ. 1500

3. การศึกษาและวิทยาศาสตร์

พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนาระหว่าง ค.ศ. 1000-1300 ทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมใหม่หลายอย่าง เป็นรูปแบบวัฒนธรรมแท้ๆ ของยุคกลางที่มีส่วนสร้างลักษณะพิเศษของวัฒนธรรมยุโรปอย่างมากทั้งในด้านการศึกษา วรรณคดี ปรัชญา และ ศิลปซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

พัฒนาการทางปัญญาในยุคกลางจะเน้นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจคำสอนของ คริสต์ศาสนา การตั้งคำถามจึงเป็นไปเพื่อหาคำตอบเชิงเทววิทยาและปรัชญา อธิบายถึงหลัก การและคำสอนเกี่ยวเนื่องกับศาสนาทั้งหมด

อาจกล่าวได้ว่า ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 5-10 นั้น ไม่ปรากฏงานทางด้านเทว- วิทยาลัยในยุโรปตะวันตก จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11 จึงเริ่มมีการรื้อฟื้นความสนใจขึ้นใน ลักษณะเป็นการมุ่งความสนใจไปที่ความพยายามจะตอบคำถามว่ามนุษย์จะใช้เหตุผลมากน้อย เพียงใดในการทำความเข้าใจศาสนา เพราะจะมีคริสตศาสนิกชนบางกลุ่มที่มีความเชื่อว่าการ ใช้เหตุผลมากเกินไปจะเป็นการทำลายความเชื่อทางศาสนา ส่วนพวกที่ได้ศึกษาวรรณคดี ละตินและเกิดสงสัยในคำสอนบางอย่างก็ยืนยันว่าควรมีการใช้หลักของเหตุผลตามที่พระเจ้าได้ ประทานสิทธิ์ในการค้นหาสัจธรรมมาให้มนุษย์ ดังนั้นการค้นหาความจริงจึงไม่น่าจะเป็น ความผิด

อย่างไรก็ตาม การศึกษาและวิทยาศาสตร์ในยุคกลางนี้ อาจแบ่งแนวทางการ ศึกษาถึง

1. อารยธรรมยุคกลางจะเน้นที่ “ศิลปศาสตร์เจ็ดประการ” และการศึกษา อย่างมีรูปแบบ ซึ่งมีการจัดวางหลักสูตรไว้คือ

ก) The “Trivium” มีการเตรียมไวยากรณ์ละติน การแสดงสุนทรพจน์ (rhetoric) และตรรกวิทยา (logic) ซึ่งเป็นวิชาเลือกก่อนที่จะก้าวขึ้นไปเรียนต่อในระดับสูง

ข) The “quadrivium” มีการเรียนเลขคณิต (arithmetic) ดนตรี เรขาคณิต และดาราศาสตร์

2. วิชาการชั้นสูงต่อไปคือวิชาเทววิทยา (theology) กฎหมาย การแพทย์และ ต่อมาคือปรัชญา

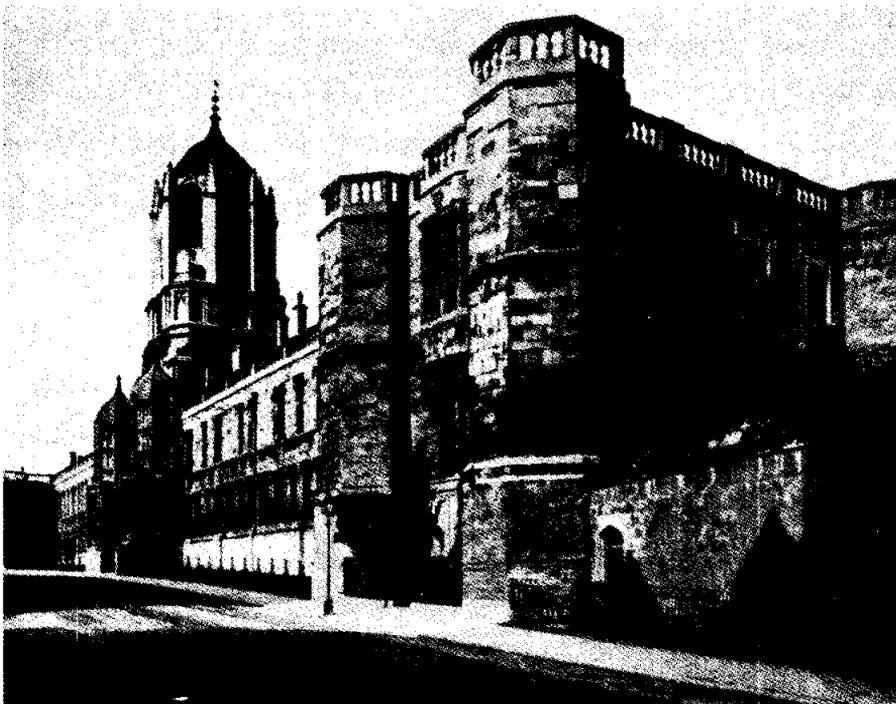
3. การศึกษาเริ่มขึ้นในวัดและโรงเรียนของศาสนา ต่อมาจึงพัฒนามาเป็นการเรียนในมหาวิทยาลัย (เป็นชื่อที่มีความหมายถึงการรวมหมู่ เช่น การรวมกลุ่มกิลด์ เป็นต้น) ซึ่งก็ยังคงอยู่ในความดูแลของวัดอยู่ มหาวิทยาลัยดังกล่าว ได้แก่

ก) มหาวิทยาลัยโบโลญญา (University of Bologna) ในอิตาลีขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 11 มีสาขาวิชาเอกคือกฎหมาย มีนักศึกษาเป็นผู้บริหารเอง และได้กลายเป็นแบบอย่างของมหาวิทยาลัยทางยุโรปภาคใต้ต่อมา

ข) มหาวิทยาลัยปารีส (University of Paris) ตั้งขึ้นในสมัยเริ่มคริสต์ศตวรรษที่ 12 แต่ได้รับการประกาศสถาปนาอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1200 มีสาขาวิชาเอกคือเทววิทยา ได้ชื่อว่าเป็น “ศูนย์กลางแห่งปัญญาของยุโรปยุคกลาง” มีการจัดคณะผู้บริหารร่วมกับนักศึกษาซึ่งต่อมากลายเป็นแบบอย่างของการจัดมหาวิทยาลัยในยุโรปภาคเหนือ

ค) มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford) ในประเทศอังกฤษตั้งขึ้นในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 12

ง) มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge) ในประเทศอังกฤษ ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1209



มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ เริ่มตั้งใน ค.ศ. 1150
(ที่มา : Thomas D. Clark et al., America's World Frontiers)

จ) มหาวิทยาลัยซาลามังกา(Salamanca) ตั้งขึ้นในสเปนตอนกลางคริสตศตวรรษ
ที่ 13

ฉ) มีการศึกษาถึงขั้นปริญญาโท และปริญญาเอกใน 3 วิชา คือ เทววิทยา
กฎหมาย และการแพทย์

ช) เมื่อเริ่มคริสตศตวรรษที่ 13 สันตปาปายอมให้มหาวิทยาลัยเลือกสาขาวิชา
ที่ต้องการเปิดสอนเองได้

วิทยาศาสตร์ ยังคงเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ มีการศึกษาตามแนวทางของ
มอสเล็มบ้างในสาขาวิชาการแพทย์และคณิตศาสตร์ มีข้อสังเกตว่าวิทยาการต่างๆ ในสมัย
กลางนี้จะยังไม่ใช้การสังเกตหรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่จะเป็นการเล่นแร่แปรธาตุ
(เป็นวิชาการผิดๆ ที่นำไปสู่ความสนใจในวิชาเคมีในเวลาต่อมา) เป็นความสนใจที่จะทำให้
โลหะที่เห็นว่าเป็นของแข็ง เปลี่ยนเป็นทองได้ อีกริชาหนึ่งคือโหราศาสตร์ (ซึ่งเริ่มศึกษาอย่างไม่มีหลัก
การแต่ต่อมาได้นำไปสู่ความสนใจในวิชาดาราศาสตร์) ทำนายอนาคตด้วยการอาศัยดูตำแหน่ง
ดวงดาว

นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ของยุคกลางจึงยังคงล้าหลังและเชื่อในเรื่องโชคลาง
มากเกินไป ยกเว้นพระในนิกายฟรานซิสกันรูปหนึ่งคือ โรเจอร์ เบคอน (Roger Bacon :
ค.ศ. 1214 - 1294) เป็นผู้ที่มีความสนใจการค้นคว้าทดลองเพื่อความเข้าใจธรรมชาติของโลก
ชัดเจนขึ้นหรือที่เรียกว่าการศึกษาด้วยวิธีอุปมาน (inductive method)⁶⁰ หรือ การศึกษาด้วย
การทดลอง (experimentation) ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์⁶¹ ที่ก้าวหน้าไปถึง
ขั้นการประดิษฐ์เข็มทิศเดินเรือ การออกแบบเรือและการประดิษฐ์อาวุธปืนกับปืนใหญ่ใน
คริสตศตวรรษที่ 15

5. ปรัชญา

วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยเน้นคำสอนทางศาสนาเป็นสำคัญ ต่อมาจึง
พยายามนำหลักเหตุผล (reason) มาผสมผสานกับความเชื่อ (faith) หรือศรัทธาเพื่อสร้าง

⁶⁰ วิธีอุปมาน (inductive method) คือวิธีการศึกษาความจริงด้วยการสังเกตและรวบรวมข้อ
เท็จจริงที่ปรากฏชัดในธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติและมนุษย์

วิธีอนุมาน (deductive method) คือการตั้งสมมติฐานขึ้นก่อน แล้วใช้เหตุผลพิสูจน์เป็นลำดับขั้น
จนเป็นที่พอใจจึงสรุปผลออกมาเป็นทฤษฎี.

⁶¹ ก่อนสมัยกลางนั้นวิทยาศาสตร์กับปรัชญาได้ถูกจัดเป็นวิชาการแบบเดียวกันที่เรียกว่าปรัชญา
ธรรมชาติ (Natural Philosophy) เป็นกระบวนการความนึกคิดที่มุ่งเน้นความพยายามเข้าถึงความจริง
(Truth) ที่เกี่ยวกับธรรมชาติรอบๆ และภายในตัวมนุษย์.

เป็นศาสตร์สำหรับการอธิบายเรื่องศาสนาและการพ้นจากความทุกข์ (salvation) แนวทางนี้เป็นของฝ่ายปรัชญาสกอลัสติก (Scholasticism) ซึ่งเป็นแนวใหม่ของปรัชญายุคกลางตามชื่อของนักปราชญ์ (Schoolmen) ที่พัฒนาระบบนี้ขึ้นมา

วิธีการเรียนแบบ Scholasticism⁶² นี้จะไม่ส่งเสริมการคิดค้นหรือการทดลองใหม่ ๆ แต่จะเน้นการเลียนแบบ การว่าตามครูไปทุก ๆ อย่างโดยเฉพาะคือการศึกษาจากตำราโบราณของอริสโตเติลและกาลเลน การศึกษาแบบนี้จึงไม่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ นอกจากจะช่วยบ้างในการสร้างความคิดเฉียบคมแก่นักศึกษาจากการเรียนและการหาเหตุผลมาอธิบายอย่างรอบคอบเท่านั้น

ปีเตอร์ อเบลาร์ต (Peter Abelard : ค.ศ. 1079 - 1142)

เป็นครูชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงมากของมหาวิทยาลัยปารีส เป็นผู้สั่นสะเทือนแนวความคิดเชิงปรัชญาในสมัยนั้น จากสมัยการเป็นนักเรียนของท่านที่สามารถโต้เถียงครูผู้สอนให้จนมุม เมื่อออกห่างจากสตรีชื่อ เฮลัวส์ (Heloise) ก็ใช้ชีวิตเร่ร่อนไปตามวัดต่างๆ จนได้เสนอความคิดว่า “มนุษย์จะเข้าใจพระเจ้าของตนด้วยการใช้เหตุผลเท่านั้น” เพราะสัจธรรมจะประกอบด้วยความเข้าใจที่หยั่งรู้แล้วภายในจิตที่พระเจ้าประทานให้ มนุษย์เพียงแต่ใช้หลักตรรกวิทยา มาสร้างความเข้าใจจักรวาลของพระเจ้าเท่านั้น ซึ่งแนวคิดนี้ทำให้อเบลาร์ตถูกต่อต้านอย่างหนักจากบุคคลทั่วไป แต่กลับเป็นแนวคิดพื้นฐานอันยิ่งใหญ่สำหรับผู้คนในคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13 เมื่อชาวยุโรปได้ศึกษาแนวคิดเชิงมนุษยนิยมของกรีก และบันทึกของอิสลามกับยิวได้ถูกแปลเป็นภาษาละติน บรรดานักปราชญ์ยุโรปเริ่มสนใจทฤษฎีของอริสโตเติลในการศึกษาหลักตรรกวิทยาและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ บรรดาผู้รู้เหล่านี้ถูกเรียกว่า “นักปราชญ์” (scholars) ผู้นำเอาวิชาการนอกศาสนามาประยุกต์กับการเรียนรู้ในศาสนาของตน

ผลงานเขียนของปีเตอร์ อเบลาร์ตคือ “Sic et Non” (Yes and No) คือการปล่อยให้ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งทำให้เขาถูกประกาศเป็นพวกนอกรีตใน ค.ศ. 1121

⁶² สกอลัสติซิซึม (Scholasticism) เป็นชื่อขบวนการในคริสต์ศตวรรษที่ 12 เกี่ยวกับการเรียนเทววิทยา จากการที่วัดคือศูนย์กลางการเรียนในยุคกลาง ทำให้วิชาเทววิทยามีความสำคัญเหนือวิชาปรัชญา ข้อเขียนอริสโตเติลถูกห้ามอ่าน จนกระทั่งได้มีการติดต่อกับตะวันออกมากขึ้นในตอนปลายยุคกลางได้รับปรัชญาของกรีก-โรมันแพร่ขยายเข้ามาด้วย นักปราชญ์ตะวันตกเกิดความต้องการศึกษาทศนะที่ตรงกันข้ามกับศาสนา และเริ่มมีการอ่านหนังสือของอริสโตเติลได้บ้าง ซึ่งการปรับตัวนี้เป็นของพวกเขา “Schoolmen” และเป็นขบวนการที่ถูกเรียกชื่อว่า “Scholasticism”.

โทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas : ค.ศ. 1225 - 74)

เป็นพระในนิกายโดมินิกันชาวอิตาลีเลียน สอนประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยปารีส เขาเขียนหนังสือเกี่ยวกับศาสนาไว้เป็นจำนวนมาก เล่มใหญ่มีถึง 34 บท ที่สำคัญคือ “Summa Theologiae” ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือที่แสดงแนวความคิดที่ดีที่สุดของยุคกลาง เขาเริ่มต้นว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างจักรวาลด้วยการนำส่วนประกอบต่างๆ มารวมกันอย่างเหมาะสม และมีจุดประสงค์เพียงหนึ่งเดียว มนุษย์ทุกคนจึงมีหน้าที่จะต้องรู้จักพระเจ้าและผลงานของพระองค์ ตามหนทางแห่งการเรียนรู้ทั้ง 2 ทางคือทั้งศรัทธาเชื่อมั่นในพระคัมภีร์และการใช้เหตุผล เพราะไม่ว่าจะใช้แนวทางใดก็จะนำไปสู่คำตอบอันเดียวกัน

การศึกษาเรื่องราวของจักรภพทั้งหมดนั้น อไควนัสจะใช้การศึกษาที่ละส่วนเพื่อให้เข้าใจว่าแต่ละส่วนนั้นมีบทบาทอย่างไรในจักรภพของพระเจ้า ครั้นแล้วจึงนำความรู้แต่ละส่วนนั้นมาประกอบกันเพื่อเข้าใจพระเจ้าและอำนาจของพระเจ้า ลักษณะวิทยาศาสตร์ในสมัยกลางหรือการหาเหตุผลในสมัยกลางจึงค่อนข้างสับสน เพราะข้อมูลที่ได้จะมาจากนิยายและเรื่องเล่า นำมาผสมกับความคิดแบบกรีกและอาหรับทำให้ความเข้าใจในเรื่องโลกที่ศึกษาอยู่นั้นไม่ชัดเจนนัก

อไควนัสได้ชื่อว่า “นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของยุคกลาง” เป็น “หมอเทวดา” (Angelic Doctor) และเป็น “ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคของสกอัสติค” ท่านผู้นี้จะย้ำเสมอว่า จะไม่มี ความขัดแย้งระหว่าง “ความเชื่อ” และ “เหตุผล” เพราะ

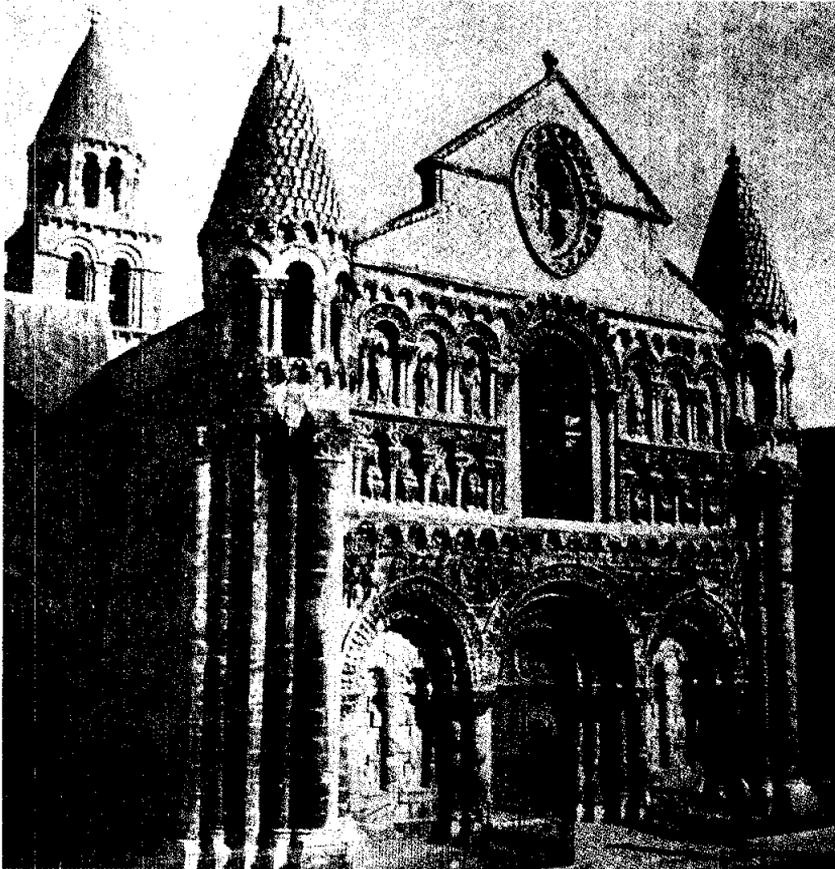
1. ถ้านักคิดได้ข้อสรุปที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อทางคริสต์ศาสนา ก็เป็นเพราะเกิดความผิดพลาดของตรรกศาสตร์ ไม่ใช่ความผิดเรื่องความเชื่อ
2. อไควนัสใช้หลักตรรกศาสตร์เพื่อนำไปสู่การยอมรับในพระเจ้าตามคัมภีร์เก่าโดยไม่ต้องการให้มีการตั้งคำถาม
3. อไควนัสประกาศว่า “Caritas” (ความรักในบุญของเซนต์ปอล) นั้นผูกพันอย่างแยกไม่ได้กับความเข้าใจในพระเจ้า หรือโดยสรุปง่าย ๆ ว่า “ความเชื่อ” คือ ความเชื่อ และ “เหตุผล” คือเหตุผล

โรเจอร์ เบคอน (Roger Bacon : ค.ศ. 1214 - ค.ศ. 1294)

เป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ ศึกษาทั้งในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยปารีส ต่อมาได้บวชเป็นพระพรานซิสกัน และสอนประจำที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดโรเจอร์ เบคอน เขียนหนังสือหลายเล่มที่ฝ่ายศาสนาไม่พอใจและกล่าวหาเบคอนว่าเป็นพอมดทั้งนี้เพราะเบคอนค่อนข้างจะให้ความสนใจมากเกินไปในเรื่องการเล่นแร่แปรธาตุ

5. สถาปัตยกรรม

5.1) โรมานเนสก์ (Romanesque) เป็นสถาปัตยกรรมในสมัยที่มนุษย์ลั้วถกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพระ สถาปัตยกรรมแบบนี้จึงเป็นไปเพื่อพระและผู้นำศาสนา เป็นอาณาจักรของพระที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างศรัทธาและสอนศาสนา มีพระควบคุมการก่อสร้าง เช่น วิหารแซงต์ ปีแยร์ (Cathedral of St. Pierre) เป็นสถาปัตยกรรมรูปโค้งแบบประทุนเกวียน และโดม เป็นหัวใจของการก่อสร้าง ถ่ายทอดมาจากไบแซนไทน์และโรมัน เป็นแบบหนาทึบ และคงทน



ลักษณะภายนอกของสถาปัตยกรรมโรมานเนสก์ : วิหารโนเตรอดาม ลา กรังด์ (Notre Dame la Grande) ในปัวติเยร์ (Poitiers) ประเทศฝรั่งเศส สร้างขึ้นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 11 และ 12 เป็นวิหารที่แสดงแบบสถาปัตยกรรมโรมานเนสก์ชัดเจนที่สุด คือ มีสิ่งก่อสร้างโค้งกลม เสาหนา กำแพงหนา และมีงานตกแต่งอิฐบนแผ่นพื้นหน้าวิหารจนเกือบไม่มีที่ว่างเหลือ ภายในวิหารจะค่อนข้างมืดจนทำให้ดูเหมือนอยู่ภายในบ้อมค่ายมากกว่า ซึ่งเหตุที่มีลักษณะการก่อสร้างแบบนี้ น่าจะเป็นเพราะเป็นผลงานในสมัยที่ระบอบฟิวตัลกำลังรุ่งโรจน์อย่างยิ่งนั่นเอง

(ที่มา : John B. Harrison et al., *A Short History of Western Civilization*)



ภายในวัดแบบโรมานเนสก์ เป็นวัดเบเนดิกติน เซนต์-เซอร์นิน (Saint-Sernin) ที่เมืองตุลุส ประเทศฝรั่งเศส สร้างขึ้นตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 11 และเสร็จสมบูรณ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นสถาปัตยกรรมโรมานเนสก์ขนาดใหญ่ แห่งหนึ่งของยุโรปที่ยังคงได้รับการเก็บรักษาไว้ (ที่มา : John B. Harrison et al., *A Short History of Western Civilization*)

5.2) โกธิค (Gothic)

การก่อสร้างวัดบางแห่งในยุคกลางเป็นแบบโกธิคนั้นถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของยุคกลาง ทั้งนี้โดยดูจากการสร้างปลายแหลมชี้ตรงไปสู่สวรรค์และพระเจ้า ส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นในเมือง โดยได้รับ “การสนับสนุนจากชุมชน” วัดโกธิคจึงเป็นสัญลักษณ์ของการย้ายศูนย์กลางจากชนบทสู่เมือง แสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ยังคงมีความรู้สึกเทิดทูนพระเจ้า ดังนั้นภาพรวมของวัดโกธิคจึงยังคงเน้นที่พระเจ้าซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของยุคกลางอยู่

ศิลปะเพื่อคริสต์ศาสนาแบบโกธิคนี้เกิดขึ้นระหว่างสงครามครูเสด (ค.ศ. 1095-1291) ที่ทำให้ยุโรปได้ติดต่อกับไบแซนไทน์และตะวันออกกลางเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรม

ความรู้และการค้า มีการสร้างโบสถ์ วิหารในบริเวณกลางเมืองหรือชุมชน เป็นศูนย์กลาง การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและเป็นแรงกระตุ้นทางปัญญา วิทยาการและวิญญานของการ สร้างศิลปะโกธิคส่วนใหญ่ในด้านสถาปัตยกรรมที่ต่อมาได้แพร่หลายไปทั่วยุโรปสมัยกลาง

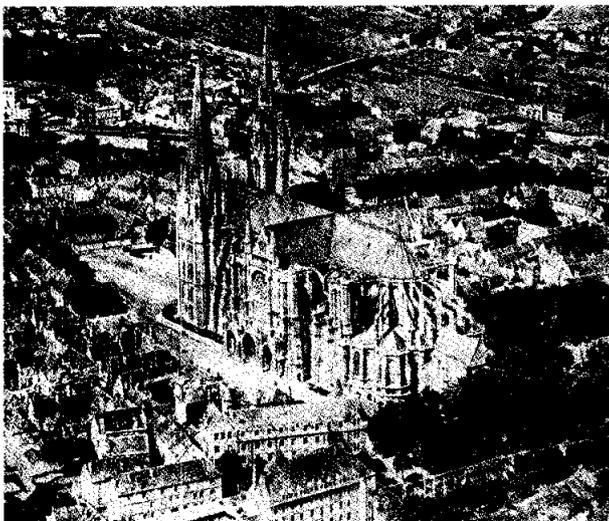
เครื่องตกแต่งวิหารแบบโกธิคจะมีทั้งประติมากรรมกับการประดับหน้าต่างด้วย กระจกสี โครงสร้างของโบสถ์พัฒนาจากโค้งธรรมดา (arch) มาเป็นโค้งยอดแหลม (Pointed Arch) มีผลให้อาคารดูมีน้ำหนักเบาสามารถสร้างได้สูงมาก ให้แสงสว่างเต็มที่ภายใน ส่วน ภายนอกจะมีสองหอคอย ปลายแหลมสูง เน้นผลทางศาสนาคือการนำไปสู่สรวงสวรรค์ มี ตัวอย่างที่เด่นๆ ของสถาปัตยกรรมแบบนี้ในฝรั่งเศส คือ

1. วิหารชาร์เตอร์ (Chartres Cathedral)
2. วิหารอาเมียงส์ (Amiens Cathedral)
3. วิหารแร็งส์ (Reims Cathedral)
4. วิหารโนเตรอดามส์ ในปารีส (Notre Dame Cathedral)
5. วัดมงต์ แซงต์ มิเชล (Mont-Saint-Michel Abbey)

สถาปัตยกรรมแบบโกธิคได้แพร่ขยายจากฝรั่งเศสไปยังอังกฤษและยุโรปอื่นๆ ซึ่งใน อังกฤษนั้นจะเป็นสถาปัตยกรรมโกธิคแบบย่อส่วนคือลดความสูงลงเป็นแบบโกธิคอังกฤษ โดยเฉพาะที่ซัลสเบอรี (Salisbury) แคนเทอร์เบอรี (Canterbury) และลินคอล์น (Lincoln)

แบบโกธิคในอิตาลีจะรวมแบบโรมันเข้ามาด้วย

ส่วนคำว่า “โกธิค” นี้ มิได้มีความหมายเกี่ยวข้องกับอนารยชนกอท (Goths แต่ อยางใด แต่คำว่า “Gothic” จะเป็นเพียงคำที่นักวิจารณ์ในสมัยเรอเนสซองส์นำมาเรียกศิลปะ



วิหารโกธิคและบริเวณโดยรอบ

บริเวณด้านใต้ของวิหารชาเตอร์ในฝรั่งเศส (Chartres) ซึ่งถือว่าเป็นวิหารที่สวยงามมาก แห่งหนึ่งของฝรั่งเศส แสดงหอคอยสูงและ ความเด่นของเมืองยุคกลาง

(ที่มา : John B. Harrison et al., A Short History of Western Civilization)

สถาปัตยกรรมในสมัยนี้เท่านั้น นอกจากวัดและวิหารทางศาสนาแล้วสถาปัตยกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้กับปราสาท (Castles) คือการเน้นที่ความใหญ่โตกว้างขวางขึ้น มีป้อมปราการในลักษณะเน้นความสง่ามากกว่าจะใช้ป้องกันจริงๆ ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 12 และ 13

7. ภาษาและวรรณคดี

ภาษาเขียนของยุโรปตะวันตกภายหลังสมัยอาณาจักรโรมันตะวันตกล่มคือภาษาละติน ซึ่งได้ใช้ต่อมาหลายศตวรรษเป็นแบบละตินยุคกลาง (Medieval Latin) พวกที่ใช้คือพวกที่มีการศึกษา ส่วนประชาชนทั่วไปจะมีภาษาท้องถิ่นที่แตกต่างกันเป็นภาษาอังกฤษ อิตาลี สเปน ฝรั่งเศส เยอรมัน และสเปน นักเขียนภาษาท้องถิ่นคือนักเขียนเพลงร้องของทรูบาดูร์ (Troubadour) หรือนักร้องเร่ผู้ร้องเพลงคลอพิณเป็นเพลงรักหรือสรรเสริญ วีรคติ ตระเวนร้องตามปราสาทของเจ้านครและในราชสำนัก (lyric) ในเยอรมนีนั้น พวกนักร้องพเนจร (minstrels) จะเป็นที่รู้จักกันว่า “minnesingers” ร้องเพลงรักในภาคเหนือของฝรั่งเศสมีพวก “trouvers” แต่งเพลงร้องและเพลงที่เรียกว่า “Chansons de geste” สรรเสริญวีรบุรุษจากสงครามและความรัก เช่น เรื่อง “King Arthur and the Round Table”

สำหรับมหากาพย์ที่เด่นของประเทศต่างๆ คือ

ฝรั่งเศส มีเรื่อง “Chanson de Roland”

สเปน มีเรื่อง “Poema del Cid”

เยอรมนีมีเรื่อง “Nibelungenlied”

อังกฤษ มีเรื่อง “Beowulf”

ต่อมามีเรื่องของชนชั้นกลาง “fabliaux” เป็นคำกลอนตลกสั้นๆ เยาะเย้ยอัศวินรวมทั้งความโง่ของมนุษย์ เช่น ความตะกละ ความหยิ่ง ความเกียจคร้านและพระที่ผิดศีลรวมทั้งสัตว์ เช่น สุนัขจิ้งจอก และสุนัขป่าซึ่งเป็นตัวละครที่แพร่หลายมาก

วรรณกรรมศาสนา อาศัยเรื่องจากพระคัมภีร์ไบเบิลเขียนเป็นภาษาละติน เล่นในงานเทศกาลทางศาสนา ต่อมาเมื่อเมืองเจริญขึ้นจึงมีการเขียนเป็นภาษาถิ่นนำไปเล่นตามตลาดที่มีคนดูมากๆ เช่น เรื่อง “Noye’s Feudde” (Noah’s Flood)

นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ 2 ท่านคือ ดันเต้ (Dante Alighieri) และโชเซอร์ (Chaucer) โดยเฉพาะดันเต้จะใช้ภาษาละตินในงานวิชาการและใช้ภาษาท้องถิ่นในงานประพันธ์คือภาษาทัสกัน (Tuscan) คือภาษาพูดในแคว้นทัสคานี เป็นที่แพร่หลายมากในอิตาลี ภาษาทัสกันจึงกลายเป็นภาษาเขียนตลอดคาบสมุทรอิตาลีทำให้ดันเต้ได้ชื่อว่าเป็น “father of modern Italian” มีงานเขียนเด่นคือ “The Divine Comedy”

ส่วน กอฟฟรีย์ โชเชอร์ (Geoffrey Chaucer) เกิดในอังกฤษ ค.ศ. 1340 มีงานเขียนของท่านคือ “Canterbury Tales” ใช้ภาษาท้องถิ่นภาคกลางของอังกฤษ และภาษาที่โชเชอร์ใช้ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศอังกฤษ

สรุปท้ายบท

1. การแบ่งยุคกลางเป็น 3 ช่วง

1.1 ยุคกลางตอนต้น (ค.ศ. 500 - ค.ศ. 1050)

มีลักษณะสำคัญคือ

ก) เป็นยุคเชื่อมต่อระหว่างยุคโบราณกับยุคใหม่ เพราะได้เกิดสถาบันภายหลังคริสต์ศตวรรษที่ 10 - คริสต์ศตวรรษที่ 14 คือระบอบฟิวทัล ต่อมาเกิดรัฐชาติ (national - states) เกิด “เมือง” กับบทบาทของคนชั้นกลาง และการค้าแบบกิลด์ (Guilds) เป็นต้น

ข) เป็นยุคแห่งการวางรูปแบบวัฒนธรรมพิเศษที่เป็นลักษณะเฉพาะจริงๆ คือวิหารแบบโกธิค (Gothic) ปรัชญาของโทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) และบทประพันธ์ของดังเต้ (Dante)

ค) ยุคกลางมีลักษณะเฉพาะคือการเน้นความศรัทธาศาสนาเป็นสากล เป็นยุคแห่งศรัทธาที่มนุษย์มุ่งการไถ่บาปโดยมีพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง

1.2 ยุคกลางตอนกลาง หรือยุคกลางอันรุ่งเรือง (ค.ศ. 1050 - 1520)

เป็นยุคการแพร่คริสต์ศาสนาไปทางเหนือและตะวันออก ได้รับการยอมรับจากชาวเยอรมันและสแกนดิเนเวีย เมื่อจักรวรรดิซาร์เลอมาญเสื่อมอำนาจเกิดการรุกรานของอนารยชนนอร์ธเมน จึงเกิดระบอบฟิวทัลและจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในสมัยนี้เองที่พระสันตปาปาจะทรงเรื่องอำนาจสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพระสันตปาปาอินโนเซนต์ที่ 3

เหตุการณ์สำคัญในยุคนี้

ก) การต่อสู้อันยาวนานระหว่างฝ่ายอาณาจักรกับศาสนจักร คือระหว่างพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 แห่งราชอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ กับสันตปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 สิ้นสุดลงด้วยการทำสนธิสัญญากงสตันซ์ (Peace of Constance) ค.ศ. 1183

ข) มีการสถาปนาราชวงศ์คาเปเตียง (Capetian) ในฝรั่งเศสโดย เคานท์แห่งอ็องจู (Robert the Strong, Count of Anjou) กลางคริสต์ศตวรรษที่ 9 ซึ่งชื่อของสกุลนี้ได้มาจาก

ชื่อของฮิวจ์ กาเปท์ (Hugh Capet) เป็นการยุติเชื้อสายราชวงศ์แคโรแลงเจียนของชาร์เลอ-มาญโดยเด็ดขาด

ค) การรวมราชอาณาจักรสเปน โดยสองแคว้น คือ คาสติลล์ (Castile) กับอารากอน (Aragon) มีผู้นำที่เข้มแข็งคือพระนางอิซาเบลลา กับเจ้าชายเฟอर्डินันด์ นอกจากนี้คือการเริ่มมีกษัตริย์ปกครองปอร์ตุเกส การเริ่มการปกครองของนอร์มันในอังกฤษคือวิลเลียมผู้พิชิต (William the Conqueror : ค.ศ. 1066 - 87) จนถึงสมัยการเริ่มระบอบรัฐสภาในคริสต์ศตวรรษที่ 13

ง) สงครามครูเสด 8 ครั้ง สิ้นสุดด้วยการที่คริสเตียนไม่สามารถยึดกรุงเยรูซาเล็มคืนมาได้ถือว่าเป็น “ความล้มเหลว” แต่กลับเป็น “ความล้มเหลวที่ประสบความสำเร็จที่สุดในประวัติศาสตร์” เพราะได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในเรื่องอิสรภาพของทาส การสร้างพระราชอำนาจของกษัตริย์ การขยายตัวทางการค้า และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างตะวันออกและตะวันตก

1.3 ยุคกลางตอนปลายหรือความเสื่อมของยุคกลาง (ค.ศ. 1300 - 1500) เป็นสมัยเสื่อมของระบอบฟิวดัล การค้าแบบกิลด์ และลัทธิสกอัสติก เริ่มต้นตัวเข้าสู่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) และการปฏิรูปศาสนา (Reformation)

2. ความหมายของยุคกลางตอนต้น (The Early Middle Age)

คือระยะเวลาระหว่างการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตก (ค.ศ. 500 ถึง ค.ศ. 1050) ยุคนี้ถูกเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “ยุคมืด” หมายถึงยุคมืดทางวัฒนธรรมกรีก-โรมันที่สิ้นสุดลง โดยไม่มีผู้สืบทอด ซึ่งนักประวัติศาสตร์หลายท่านไม่เห็นด้วยกับข้อนี้ โดยให้ความเห็นว่าน่าจะเรียกเป็น “ยุคกลางตอนต้น” มากกว่า เพราะคำว่า “มืด” นั้นหมายถึง “ไม่มีแสงสว่าง” แต่โดยแท้แล้วยังมีสถาบันศาสนา คือ “วัด” ได้เป็นผู้รักษาวัฒนธรรมกรีก-โรมันไว้บางส่วน แม้ไม่ก้าวหน้ามากนักก็ตาม

3. ลักษณะที่ถือว่าเป็นยุคมืดคือ

1. เป็นสมัยเสื่อมของอารยธรรมกรีก-โรมัน
2. อนารยชนเข้าปกครองอาณาจักรโรมันเดิม

3. ประมุขของดินแดนต่างๆ มิได้จัดระเบียบการปกครองหรือการเมืองที่ทำให้ประชาชนเป็นสุข

4. ในด้านอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม คือการที่พ่อค้าต้องเผชิญภัยจากการปล้นสดมภ์และการไม่มีตลาดการค้าอีก

5. การตั้งถิ่นฐานของอนารยชนที่มีเฉพาะชาวแฟรงค์ (Frank) เท่านั้นที่สามารถสร้างอาณาจักรกว้างขวางในยุโรปตะวันตก การเกิดระบบฟิวดัลที่ทำให้การปกครองส่วนกลางถูกจำกัดให้แคบลงเฉพาะท้องถิ่นและคริสต์ศาสนาซึ่งจำกัดการศึกษาไว้เฉพาะคำสอนทางศาสนา

4. อิทธิพลใหม่ในประวัติศาสตร์โลก 3 สถาบัน คือ

1. อนารยชน ส่วนใหญ่มีอาชีพล่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์บ้างคือ วัว และหมู นอกจากนี้ยังเป็นพวกที่ประกอบการเกษตรกรรมและบางส่วนยังทำการปล้นสดมภ์ด้วย มีหัวหน้าปกครองเริ่มจากการคัดเลือก จนต่อมามีการสืบทายาทและรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางมากขึ้น อนารยชนเหล่านี้จะมีการแบ่งเป็นสาขาต่างๆ ไม่สร้างเมืองแต่จะเป็นเพียงการตั้งศูนย์แห่งอำนาจที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่มาพึ่งพาอยู่โดยรอบเท่านั้น

อนารยชนที่สามารถสร้างอาณาจักรมั่นคงคือแฟรงค์ (The Frankish Kingdom) โดยกษัตริย์โคลวิส (Clovis) สถาปนาราชอาณาจักรเมโรแวงเจียน (The Merovingian Kingdom) ที่ต่อมากลับอ่อนแอลงเพราะประเพณีการแบ่งที่ดินให้พระโอรสถึง ค.ศ. 638 ราชวงศ์นี้อ่อนแอถึงที่สุด กษัตริย์ได้ชื่อว่า “Do Nothing Kings” อำนาจตกอยู่ในมือสมุหราชมณฑลเทียร์ (Mayor of the Palace) สถาปนาราชวงศ์ใหม่คือ คาโรแลงเจียน (Carolingian)

ราชวงศ์คาโรแลงเจียนมีกษัตริย์องค์สำคัญคือ

1. ชาร์ล มาร์เตล (Charles Martel) หรือ “ขุนนักรบ” มีผลงานรบชนะมอสเล็มที่เมืองตูร์ (Tour) ในฝรั่งเศส เป็นการยุติอำนาจมอสเล็มในยุโรปโดยสิ้นเชิงใน ค.ศ. 732

2. เปแปง III, “คนเตี้ย” (The Short) เอาใจสันตปาปาโดยยึดอาณาจักรภาคกลางของลอมบาร์ดนำไปถวายสันตปาปา เรียกว่า “ที่บริจาครของเปแปง” (Donation of Pepin) ทำให้เป็นการเริ่มอำนาจทางการเมืองของสันตปาปาในอิตาลีซึ่งยืนยงมาถึง ค.ศ. 1870

3. ชาร์เลอมาญนุมาหาราช สามารถปราบปรามศัตรูของคริสตจักร ได้รับการสถาปนาจากสันตปาปาสีโอที่ 3 ให้ทรงเป็นพระจักรพรรดิแห่งราชอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The

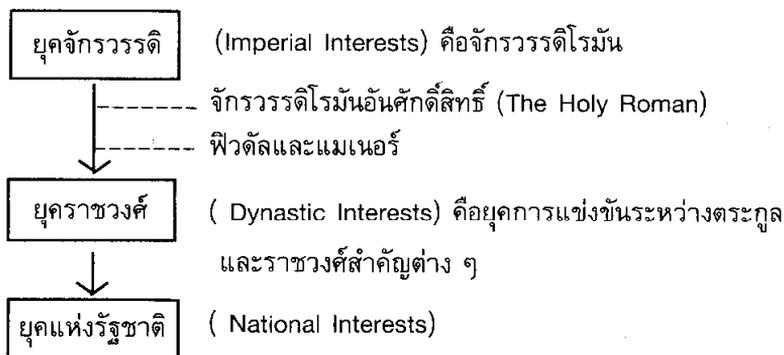
Holy Roman Empire) มีเมืองหลวงคือเอ็กซ์ลาซาเปล (Aix - la- Chapelle)

เมื่อจักรพรรดิซาร์เลอมาญสิ้นพระชนม์แล้ว มีการพิพาทกันต่อมาในหมู่ทายาทจนได้มีการทำสนธิสัญญาแวร์ดัง (Treaty of Verdun) ค.ศ. 843 แบ่งจักรวรรดิเป็น 3 ส่วนคือ ดินแดนตอนกลางของเยอรมนีปัจจุบันเป็นของหลุยส์ เดอะ เยอรมัน ดินแดนที่ต่อมาก็คือฝรั่งเศสให้แก่ชาร์ล เดอะ โบลด์ (Charles the Bold) และดินแดนกันชนระหว่างพระอนุชาทั้งสองพระองค์เป็นของโลแธร์ (Lothair)

อนารยชนจากสแกนดิเนเวียคือนอร์ธเมน (Northmen, Norsemen, Vikings) เริ่มรุกเข้าไปในแฟรงค์หรือฝรั่งเศสประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 8 ตั้งถิ่นฐานที่บริเวณแคว้นนอร์มันดี (Normandy) ในขณะที่จักรวรรดิซาร์เลอมาญเริ่มเสื่อมได้ยอมรับนับถือคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกปฏิบัติตามวัฒนธรรมและภาษาฝรั่งเศสเป็นที่รู้จักกันต่อมาว่านอร์มัน (Norman) และต่อมายังได้ติดตามกษัตริย์วิลเลียมผู้พิชิต (William the Conqueror) เข้าไปปกครองอังกฤษใน ค.ศ. 1066 และเข้าไปในดินแดนของสลาฟ สถาปนาราชวงศ์รูริคขึ้นที่เคียฟ (Kievan Russia) ในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 9

2. ระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism)

เมื่อจักรวรรดิซาร์เลอมาญสิ้นสุดลงประมาณ ค.ศ. 814 เกิดการแตกแยกเป็นรัฐอิสระเป็นระบอบการเมืองใหม่เรียกว่าระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ ตั้งมั่นคงมากทางตอนเหนือของฝรั่งเศสประมาณตอนต้น ค.ศ. 900-1000 จึงแพร่หลายไปทั่วยุโรปตะวันตก นับเป็นอาณาจักรที่เกิดขึ้นแทนที่จักรวรรดิคาโรแล็งเจียน เป็นการเปลี่ยนจากอำนาจการปกครองแบบจักรวรรดิ (Imperial Interests) คือจักรวรรดิโรมัน มาสู่สมัยราชวงศ์ (Dynastic Interests) คือยุคการช่วงชิงระหว่างตระกูลที่จะพัฒนาไปถึงการเป็นรัฐชาติ (National Interests) ในที่สุดสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้คือ



มีศัพท์ที่ต้องทำความเข้าใจคือ

1. commendation = การที่ชาวนาต้องพึ่งพาขุนนางที่มีบารมีมากในตอนปลายสมัยอาณาจักรโรมัน
2. precarium = การให้เช่าที่ดินเพื่อทำประโยชน์แล้วให้ค่าเช่าส่วนหนึ่งและรับใช้การงานด้วย
3. beneficium = ระเบียบใหม่ที่ใช้แทน “precarium” ในคริสตศตวรรษที่ 8 แต่ยังใช้กรรมวิธีเดียวกัน
4. comitatus = ประเพณีของเยอรมันที่นักรบกับประมุขมีความผูกพันกันด้วยการปฏิญาณตนว่าจะซื่อสัตย์และทำการรบเพื่อประมุข
5. excommunication = การประกาศทางศาสนาต่อผู้ผิดบาปไม่ให้ศาสนิกชนอื่นเกี่ยวข้องกับตัว ทำพิธีสาปแช่งวิญญาณของผู้ผิดซึ่งเมื่อตายไม่ให้ฝังในบริเวณวัด ก่อนตายก็ห้ามพระไปทำพิธีรับสารภาพบาป
6. interdict = การถูกประกาศเป็นดินแดนนอกศาสนา และห้ามทำพิธีศาสนา

3. คริสต์ศาสนา

1. เป็นสถาบันที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตของมนุษย์ต่อมานับเป็น 1,000 ปีภายหลังจากอาณาจักรโรมันล่ม
2. คริสต์ศาสนาแบ่งแยกเด็ดขาดเป็น 2 นิกาย ใน ค.ศ. 1054 โดยฝ่ายตะวันตกคือนิกายโรมันคาทอลิก ส่วนฝ่ายตะวันออกเรียกว่านิกายตะวันออก หรือกรีก ออร์ทอดอกซ์
3. สำนักสงฆ์คาทอลิกแบ่งเป็น
 - ก) สำนักเบเนดิกไทน์ (Benedictines) มีพระเรียกว่า “monk” อยู่รวมกันในสำนักสงฆ์ที่เรียกว่า “monasteries” ถือเป็นกำเนิดของ “Monasticism”
 - ข) สำนักเทมปลาร์ (Templars) และฮอสปิเตอร์เลอร์ (Hospitalers) โดยเทมปลาร์เป็นสำนักสงฆ์ที่ตั้งขึ้นระหว่างสงครามครูเสดเป็นทั้งพระและนักรบ ส่วนฮอสปิเตอร์เลอร์เป็นพวกช่วยรักษาพยาบาลทหารและประชาชนที่บาดเจ็บ
 - ค) สำนักฟรานซิสกัน (Franciscans) และโดมินิกัน (Dominicans) ตั้งขึ้นในคริสตศตวรรษที่ 13 เป็นสงฆ์ที่ออกธุดงค์ รับประทานอาหาร และเผยแพร่คริสต์ศาสนาโดยฟรานซิสกันมักแพร่ในหมู่คนจน ส่วนโดมินิกันแพร่ในหมู่ชนชั้นสูงและมีการศึกษา
4. ศาสนจักรเยอรมันต้องขึ้นกับฝ่ายอาณาจักรในรัชสมัยฮอตโตที่ 1 แห่งจักรวรรดิ

โรมันอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งประกอบด้วยดินแดนคือเยอรมนีอิตาลี กับการอ้างอำนาจเหนือเจ้าคริสเตียนองค์อื่นๆ ในยุโรป

5. ศาสนจักรมีอิทธิพลเหนือกษัตริย์เฮนรีที่ 4 แห่งราชอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (ค.ศ. 1056-1106) ซึ่งทรงถูกพระสันตปาปาเกรกอรีที่ 7 ประกาศขับพาศนียกรรม ต้องเดินทางข้ามภูเขาแอลป์ไปเฝ้าสันตปาปาที่เมืองคานอสซา (Canossa) ทางภาคเหนือของอิตาลีใน ค.ศ. 1077 ประทับยืนแช่หิมะด้วยพระบาทเปล่าถึง 3 วัน สันตปาปาจึงทรงยกโทษให้

6. ข้อตกลงแห่งเวิร์ม (Concordat of Worms) เป็นข้อตกลงระหว่างฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรใน ค.ศ. 1122 เรื่องสิทธิในการแต่งตั้งพระราชาคณะ พระจักรพรรดิต้องสูญเสียตำแหน่งผู้นำทางศาสนจักรไป และในการทำสงครามครูเสด โป๊ปเออร์บันที่ 2 ได้เป็นผู้นำอย่างเต็มที่ มีผลทางการเมืองคือการทำให้ขุนนางเยอรมันต่างมีอำนาจของตนเป็นอิสระ ทำให้การรวมประเทศเยอรมนีภายใต้กษัตริย์ผู้เข้มแข็งถูกยืดยาวออกไป

ในเวลาต่อมาพระสันตปาปายังได้หนุนให้โอรสของเฮนริก่อกการกบฏได้เป็นกษัตริย์ต่อมาคือเฮนรีที่ 5 กษัตริย์พระองค์นี้พยายามลดอำนาจสันตปาปาและยืนยันพระราชอำนาจเหนือโรม แต่ในที่สุดพระองค์เองก็ไม่มีโอรสทำให้ราชบัลลังก์ตกเป็นของขุนนางแซกซอน ขุนนางมีอำนาจในการเลือกตั้งจนได้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างสองตระกูลคือโฮเฮนสไตเฟน (Hohenstaufen) แห่งสวาเบีย (Swabia) กับโลธาร์ที่ 2 (ค.ศ. 1125-37) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากตระกูลเวลฟ์ (Welf) แห่งบาวาเรีย (Bavaria) ระหว่าง ค.ศ. 1125 ถึง ค.ศ. 1135

5. อิทธิพลของอารยธรรมไบแซนไทน์ต่อยุโรปตะวันออก

มีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างอารยธรรมแนวใหม่ทางภาคยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะรัสเซียซึ่งได้รับเอาลัทธิกรีกออร์ทอดอกซ์ หรือ Easter Church ซึ่งแยกจากโรม เมื่อปี 1054 มาเป็นของตน ประมุขของประเทศคือ ชาร์ ก็ทรงดำรงตำแหน่งพระประมุขทางศาสนาและอาณาจักรในขณะเดียวกันเช่นเดียวกับพระจักรพรรดิของอาณาจักรไบแซนไทน์ นอกจากนี้สถาปัตยกรรม ปกฏทินและตัวอักษรของรัสเซีย ก็ได้แบบอย่างมาจากไบแซนไทน์ทั้งสิ้น

6. อิทธิพลของอารยธรรมไบแซนไทน์ต่อยุโรปตะวันตก

ก. เมื่อจักรพรรดิตะวันออกหมดอิทธิพลในภาคตะวันตกแล้ว พวกนักปราชญ์ที่ขัดแย้ง กับพระจักรพรรดิ โดยเฉพาะในสมัยของการทำลายรูปเคารพทางศาสนา พวกกันหนี

มายังภาคตะวันตกซึ่งเท่ากับเป็นการนำเอาศิลปวิทยาการของตนติดตามมายังภาคตะวันตกด้วย เหตุการณ์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของอิตาลี (Italian Renaissance) ในสมัยต่อมา

ข. การค้าระหว่างเวนิส และคอนสแตนติโนเปิล ในตอนปลายสมัยกลางก็เท่ากับการเชื่อมความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ระหว่างตะวันออกและตะวันตกขึ้นมาใหม่

ค. ประมวลกฎหมายของจัสติเนียน ได้เป็นรากฐานสืบเนื่องมาเป็นแบบอย่างของบทกฎหมายในสมัยกลางและยังสืบเนื่องมาถึงสมัยใหม่ด้วย

คำถามทบทวน

1. อธิบายคำและข้อความต่อไปนี้ : อนารยชน อาณาจักรแฟรงก์ บทบาทของคริสต์ศาสนาต่อสังคมสมัยกลาง

ตอบ 1. คำว่า “อนารยชน” (Barbarians) เป็นชื่อที่โรมันใช้เรียกชนเผ่าเยอรมันที่ไม่รู้ภาษาละติน อนารยชนเหล่านี้จะอพยพจากเหนือเข้าสู่อาณาจักรโรมันมีสาขาต่าง ๆ คือ ฮัน วิลิกอธ ออสโตรกอธ ลอมบาร์ด แวนเดิล แองโกลแซกซอน เบอร์กันเดียน และแฟรงก์

ผลการปกครองของอนารยชน

1. อาณาจักรโรมันถูกแบ่งแยก บางส่วนแยกไปปกครองเป็นเอกเทศ
 2. การค้าซบเซา กิจกรรมอุตสาหกรรมถูกปิด พลเมืองลดจำนวนลง
 3. วัฒนธรรมและศิลปวิทยาการขาดการเอาใจใส่ พวกเยอรมันได้ทำลายห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถาน
2. “อาณาจักรแฟรงก์” เป็นอนารยชนที่อพยพเข้ามาในจักรวรรดิโรมันตั้งแต่ปี ค.ศ. 330 และกษัตริย์องค์สำคัญคือโคลวิสได้อภิเษกกับเจ้าหญิงคริสเตียน เมื่อปี ค.ศ. 496 ยอมรับนับถือคริสต์ศาสนา ต่อมาได้รับการสนับสนุนจากสันตปาปา กำจัดอนารยชนสาขาอื่น สถาปนาเมืองหลวงที่ปารีส ครอบครองดินแดนทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบัน คือ ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และบางส่วนของเยอรมนีตะวันตก

กษัตริย์ผู้มีชื่อเสียงพระองค์หนึ่งของแฟรงก์ก็คือชาร์ลเลอมาญ ค.ศ. 768

ตั้งเมืองหลวงที่ Aix-la-Chapel ได้รวมยุโรปเข้าอยู่ภายใต้การปกครองแบ่งเขตปกครองเป็น Counties, Duchies และ Marches การส่งเสริมการศึกษา และขยายอำนาจของคริสตศาสนาออกไปเป็นอันมาก นำเสียดายที่ภายหลังรัชสมัยของพระองค์แล้วอาณาจักรของพระองค์ก็แตกแยกออกตามสนธิสัญญาแวร์ดัง (ค.ศ. 843) คือ

1. ดินแดนภาคตะวันออก (เยอรมัน)
2. ดินแดนภาคตะวันตก (ฝรั่งเศส)
3. ภาคเหนือของอิตาลีและแคว้นลอแรน กลายเป็นชนวนพิพาทระหว่างฝ่ายเยอรมนีในคริสต์ศตวรรษที่ 20

3. คริสตศาสนามีความสำคัญต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองแห่งสมัยกลางคือ

1. มนุษย์มีความสัมพันธ์กับศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ทำให้อิทธิพลของศาสนามีมาก ถ้าผู้ใดไม่เชื่อฟังคำสอนของศาสนาจะถูกลงโทษด้วยการขับพาศนีย์กรรม (Excommunication) คือการถูกขับไล่ออกจากศาสนา
2. วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียน เพราะพระเป็นผู้ที่มีการศึกษาดีกว่า การฟื้นฟูศิลปวิทยาการเก่า ๆ ของกรีกและโรมัน ทำให้วัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองขึ้น
3. วัดมีที่ดินมากเนื่องจากมีผู้อุทิศให้ จึงมีส่วนพัวพันกับระบอบศักดินาสวามิภักดิ์
4. สันตปาปาเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง เช่น การสวมมงกุฎถวายพระเจ้าจักรพรรดิในพิธีราชาภิเษก การแต่งตั้งตำแหน่งพระและการลงโทษ การเก็บภาษีในดินแดนต่าง ๆ ตลอดจนระงับการสู้รบของพวกขุนนางโดยประกาศ “การสงบศึกของพระเจ้า” (Truce of God)

2. ระบอบฟิวเดิลเกิดจากอะไร

ตอบ ระบอบฟิวเดิลเกิดขึ้นจากการที่พวกอนารยชนจากภาคเหนือเข้ามารุกรานไม่มีรัฐบาลใดสามารถให้ความคุ้มครองได้ พวกขุนนางในแต่ละท้องถิ่นจึงต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนเอง ประชาชนก็จะตอบแทนโดยเข้ามาพึ่งใบบุญและรับใช้พวกขุนนาง

3. ทำไมสมัยกลางจึงได้ชื่อว่าเป็นยุคมืด (Dark Age)

ตอบ สมัยกลางเป็นสมัยเชื่อมโยงระหว่างสมัยโบราณกับสมัยใหม่ เป็นสมัยที่มีการรุกรานจากอนารยชนอยู่เสมอ ทำให้ไม่มีเวลาศึกษาเล่าเรียนวิทยาการต่าง ๆ คนส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ รวมทั้งความรู้และการศึกษาเล่าเรียนก็จำกัดอยู่ในวงพระในคริสตศาสนาเท่านั้น สามัญชนไม่มีโอกาสมากนัก แต่ถึงกระนั้นโดยข้อเท็จจริงแล้ว ได้มีการศึกษาเรียนรู้จากของจริงบ้าง ที่เรียกว่ายุคมืดก็เพราะไม่มีความเจริญเท่ากับสมัยโบราณและสมัยกลาง

4. ที่บริจาคของเปแปง (Donation of Pepin) หมายถึงอะไร

ตอบ คือที่บริจาคของเปแปงเป็นดินแดนโดยรอบ ๆ กรุงโรมที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของพวกลอมบาร์ด ถวายจัดตั้งเป็นรัฐสันตปาปา ซึ่งการกระทำดังนี้ในทางประวัติศาสตร์ถือว่า เป็นผลทำให้คริสต์ศาสนาเริ่มตั้งมั่นคงและมีอิทธิพลเหนืออาณาจักรในสมัยกลาง

5. มีคำกล่าวว่า “กษัตริย์ราชวงศ์คาเปเตียง (Capetian Kings) นั้นเป็นตัวอย่างอันดีของการแสดงการต่อสู้ของกษัตริย์ฟิวตัลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ” เป็นเพราะเหตุใด

ตอบ กษัตริย์ผู้เข้มแข็งพยายามแสวงหาดินแดนและเพิ่มพระราชอำนาจ กษัตริย์ผู้อ่อนแอต้องทรงเปิดทางให้ขุนนางได้อำนาจและอภิสิทธิ์ แต่ก็โชคดีที่กษัตริย์ในราชวงศ์นี้ส่วนใหญ่ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถ

การเพิ่มอำนาจ 3 วิธีคือ

1. ขยายที่ดินของกษัตริย์ ด้วยการรบและการแต่งงานเพื่อหวังสินสอด
2. พัฒนาความเข้มแข็งของรัฐบาลส่วนกลาง โดยเฉพาะในสมัยฟิลิปอากุสตุส
3. หารายได้ด้วยการเพิ่มภาษี ส่งเสริมการสร้างเมืองใหม่ และส่งเสริมงานหัตถกรรม สนับสนุนชาวเมือง (Townsmen) เหล่านั้น ต่อต้านพวกขุนนางฟิวตัล

6. อธิบายคำและความต่อไปนี้

1) จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์จากประมาณ ค.ศ. 950-1250

เป็นสถาบันการเมืองที่ล้มเหลวที่สุด แม้จะสามารถรวมเยอรมนี อิตาลีและดินแดนสลาวิกตะวันตก เป็นราชอาณาจักรขนาดใหญ่ที่มีพระสันตปาปาเป็นคู่แข่ง เช่น พระสันตปาปาเกรกอรีที่ 9 ทรงปลุกระดมกษัตริย์ในยุโรปทำสงครามกับพระเจ้าจักรพรรดิเฟรเดอริกที่ 2 ทำลายล้างราชวงศ์โฮเฮินสตาเฟนใน ค.ศ. 1268 ราชอาณาจักรเยอรมันต้องแตกแยกหมดโอกาสรวมกัน เจ้าชายรูดอล์ฟแห่งแฮปส์เบิร์ก ที่ปกครองต่อมาก็มีอาณาเขตปกครองเฉพาะออสเตรียเท่านั้น บรรดาเจ้าผู้ครองเยอรมันเปลี่ยนไปเป็นกษัตริย์เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1347 โดยคณะผู้เลือกตั้ง 7 คน ซึ่งจะพยายามเลือกจากเจ้าผู้ครองแคว้นที่อ่อนแอเท่านั้น ทำให้ไม่มีพระเจ้าจักรพรรดิที่เข้มแข็งขึ้นมาได้อีก

2) สงครามร้อยปี (The Hundred Years' War): ค.ศ. 1337-1453

เกิดจากการเรียกร้องสิทธิในราชบัลลังก์ฝรั่งเศสของกษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 3 แห่งอังกฤษเกิดวีรสตรีในสงครามคือ โจน ออฟ อาร์ค (Joan of Arc)

3) สงครามดอกกุหลาบ ค.ศ. 1445 ระหว่างทายาทของราชสกุลยอร์ก (กุหลาบขาว) และแลงคาสเตอร์ (กุหลาบแดง) ในที่สุดเฮนรี ทิวเดอร์ (Henry Tudor) ได้ครองราชย์

4) ความเสื่อมของคริสตจักรระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14-15 หมายถึงการเสื่อมอำนาจของสันตปาปาโบนิฟาซที่ 8 ในกรณีขัดแย้งกับพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ของฝรั่งเศส สันตปาปาองค์ต่อมาคือคลีเมนต์ที่ 5 เป็นชาวฝรั่งเศส เป็นสันตปาปาในระหว่างสมัยการพิพาทระหว่างตระกูล Guelf และ Glibelline ในอิตาลี จึงเป็นข้ออ้างที่สันตปาปาไม่ไปประทับที่โรม แต่เสด็จไปประทับที่เมืองอาวิญอง (Avignon) ในฝรั่งเศส เป็นสมัย "การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย" สันตปาปาจึงตกอยู่ใต้อำนาจกษัตริย์ฝรั่งเศสมิได้เป็นประมุขสากลอีก

5) **Burg**เมืองที่ถูกสร้างขึ้นนอกบริเวณปราสาทของลอร์ดแต่มีกำแพงป้องกันด้วยมีชาวเมือง (burgers) ในภาษาเยอรมัน burgesses ในภาษาอังกฤษ และ bourgeois ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึงชนชั้นกลาง (middle class) คือชนชั้นระหว่างชนชั้นสูงและสามัญชนอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่

6) **Merchant Guilds** คณะพ่อค้าผูกขาดการค้าของเมือง กำหนดมาตรฐานคุณภาพสินค้า และตั้งราคาที่ยุติธรรมทั้งสำหรับพ่อค้าและผู้บริโภค

7) **Craft Guilds** คณะผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่แนะนำการผลิตสินค้าและบริการด้านการทอผ้า การฟอกหนัง และการทอพรหม เป็นต้น

8) **Master craftman** นายงานผู้ทำหน้าที่จัดร้านค้าและฝึกช่างฝีมือ (Journeyman) กับพวกฝึกงาน (Apprentice)

9) **Scholasticism** ชื่อขบวนการในคริสต์ศตวรรษที่ 12 ตั้งขึ้นโดยพวก Schoolmen ที่ไม่ส่งเสริมการคิดค้นหรือการทดลองใหม่ ๆ แต่จะเป็นการเลียนแบบหรือว่าตามครูไปทุกอย่าง เริ่มมีการอ่านหนังสือของพวกนอกศาสนา เช่น อริสโตเติล ซึ่งช่วยสร้างความคิดเฉียบคมในการเรียนแก่นักศึกษาคือการใช้หลักเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์

10) **Romanesque** สถาปัตยกรรมในสมัยที่มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพระมีแบบโค้งเหมือนประทุนเกวียนและโดม เป็นหัวใจของการก่อสร้าง ถ่ายทอดมาจากไบแซนไทน์

กับโรมัน เป็นแบบหน้าต่างและคองทอน

11) **Gothic** สถาปัตยกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของยุคกลาง เป็นแบบปลายแหลม ชี้ตรงสู่สวรรค์และพระเจ้า ส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นในเมือง แสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ยังคง เกิดทุนพระเจ้า

11. สรุปผลงานอารยธรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดของยุคกลาง

ตอบ วิหารแบบโกธิค (Gothic) ปรัชญาของโทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) และ ผลงานประพันธ์ของดั่งเต้ (Dante)

ตัวอย่างข้อสอบ

1. สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะสำคัญคือกำแพงหนา แข็งแรง เสาหนา หลังคาโค้งเป็นรูปแบบ ประทุนเกวียนหรือโดมคือ
 - 1) Corinthian
 - 2) Romanesque
 - 3) Rococo
 - 4) Gothic
2. ต่อไปนี้ที่ไม่ถือว่าเป็น “ความสำเร็จ” ของสงครามครูเสดคือ
 - 1) ขุนนางเสียชีวิตมาก ทาสได้เป็นอิสระมากขึ้น
 - 2) เกิดการติดต่อระหว่างโลกตะวันตกและตะวันออก
 - 3) เกิดเมืองใหม่และพัฒนาการทางการค้า
 - 4) ยุติอิทธิพลของเตอร์กิงได้โดยเด็ดขาด
3. “Bourgeois” นั้นหมายถึงถึง
 - 1) สมาคมพ่อค้าอาชีพเดียวกัน
 - 2) ชนชั้นสูงและชาวนา
 - 3) ชนชั้นกลางที่ต้องการรัฐบาลที่มีระเบียบแบบแผนและมั่นคง
 - 4) ชื่อของอัศวินคนหนึ่งของพระเจ้าอาร์เธอร์
4. มหาวิทยาลัย 4 แห่ง ระหว่าง ค.ศ. 1000 - 1200 คือ
 - 1) เคมบริดจ์, ออกซฟอร์ด, โบโลญญา, ซาเลอร์โน
 - 2) ปารีส, ออกซฟอร์ด, โบโลญญา และซาเลอร์โน
 - 3) ปารีส, เคมบริดจ์, ออกซฟอร์ด, โบโลญญา
 - 4) เคมบริดจ์, ปารีส, โบโลญญา, ซาเลอร์โน

5. ปรัชญานิยมที่พยายามประนีประนอมระหว่าง “เหตุผล” (ตามแนวคิดของอริสโตเติล) กับ “ศรัทธา” (ของคริสเตียน) โดยกำหนดจุดมุ่งหมายว่า “เพื่อค้นหาวิธีการที่มนุษย์จะสามารถปรับปรุงตนเองในชีวิตนี้ และมีความสุขในชีวิตหน้า” ด้วย มีนักปรัชญาคนสำคัญ เช่น Peter Abelard และ Thomas Aquinas นั้น คือ

- | | |
|---------------|------------------|
| 1) Humanism | 2) Individualism |
| 3) Skepticism | 4) Scholasticism |

เฉลย

1	:	2
2	:	4
3	:	3
4	:	2
5	:	4